

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2024./2025.

Marta Kokolić

**Uloga školske knjižnice u
izvannastavnim aktivnostima**

(Primjer dobre prakse –
Projekt "Težimo izvrsnosti", Osnovna škola Bedekovčina)

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Mihaela Banek Zorica

Bedekovčina, veljača 2025.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Suvremena školska knjižnica – okvir za djelovanje	2
2.1. Dokumenti s područja knjižničarstva	2
2.2. Modeli suvremene školske knjižnice.....	4
3. Izvannastavne aktivnosti.....	9
3.1. Izvannastavne aktivnosti i motivacija učenika	11
3.2. Izvannastavne aktivnosti kao zaštitni čimbenik	13
3.3. Suvremene metode i oblici učenja i poučavanja.....	15
3.3.1. Projektna nastava	16
3.3.2. Problemska nastava.....	17
3.3.3. Istraživačka nastava	17
3.3.4. Vođeno istraživačko učenje	18
4. Projekt "Težimo izvrsnosti" – primjer dobre prakse	23
4.1. Procjena stanja i potreba.....	23
4.2. Koncept projekta i primjeri aktivnosti.....	25
4.3. Kamp OŠ Bedekovčina	31
4.4. Evaluacija projekta	38
4.5. Učinak.....	42
5. Zaključak.....	44
6. Literatura i izvori	45
7. Popis slika i tablica	50
8. Prilozi.....	51
Sažetak	52
Summary	53

Izrazi koji se koriste u tekstu, a imaju rodno značenje, obuhvaćaju na jednak način i muški i ženski rod (izuzev onih koji se odnose na konkretne osobe).

1. Uvod

Djelatnost, zadaće i obveze školskih knjižnica propisane su raznim stručnim i normativnim aktima. U odnosu na rad učitelja knjižnicama su zadaće definirane na općenitijoj razini, neposredan rad s učenicima nije strogo definiran propisanim kurikulumima, a opseg poslova manje je složen i slojevit od poslova stručnih suradnika ostalih profila. Takav široki profesionalni i normativni okvir ostavlja školskim knjižničarima slobodu i fleksibilnost da djelovanje školske knjižnice kreiraju i grade prema potrebama učenika i djelatnika škole i u skladu s vlastitim kompetencijama i profesionalnim sklonostima.

Koje su najvažnije zadaće suvremene školske knjižnice? Kakav je normativni i stručni okvir za njihovo djelovanje? Gdje školska knjižnica nalazi svoje mjesto u neposrednom radu s učenicima? Kakvi su kapaciteti školske knjižnice za osmišljavanje, provođenje i promociju izvannastavnih aktivnosti škole? Postoje li primjeri dobre prakse koji argumentiraju taj kapacitet školskih knjižnica?

Cilj je ovoga diplomskog rada razmotriti navedena pitanja, nastojati ponuditi neke odgovore i pokušati argumentirati tezu da školske knjižnice imaju profesionalnu odgovornost i značajan kapacitet za aktivno sudjelovanje u osmišljavanju, provođenju i promociji izvannastavnih aktivnosti u školi.

U prvom dijelu rada dat će se pregled stručnih izvora koji definiraju zadaće i rad suvremene školske knjižnice. U središnjem dijelu rada opisane su izvannastavne aktivnosti kao pogodan i učinkovit oblik rada školskog knjižničara s učenicima te suvremene metode i oblici rada u izvannastavnim aktivnostima. U završnom dijelu rada opisan je projekt "Težimo izvrsnosti" Osnovne škole Bedekovčina [OŠ Bedekovčina], kao primjer dobre prakse neposrednog rada s učenicima putem izvannastavnih aktivnosti, u kojem sudjeluje i autorica ovoga diplomskog rada.

2. Suvremena školska knjižnica – okvir za djelovanje

U ovom poglavlju nastojat će se dati sažeti normativni okvir u kojem djeluju, ili bi trebale djelovati, suvremene školske knjižnice, uz osvrt na *Standard za školske knjižnice, UNESCO-v manifest za školske knjižnice (2021)* i *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (2015)*. Također, prikazat će se ukratko dva teorijska modela suvremene školske knjižnice: *Model kvalitetne školske knjižnice* i *Loertscherova taksonomija*. Navedeni izvori ocrtavaju okvir rada školske knjižnice unutar kojeg će ovaj rad razmotriti mogućnosti neposrednoga odgojno-obrazovnog rada s učenicima.

2.1. Dokumenti s područja knjižničarstva

Standard za školske knjižnice [Standard] uređuje minimalne uvjete za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica u školskim ustanovama što znači da, između ostaloga, opisuje njihove minimalne obvezne aktivnosti i načine djelovanja.¹

Prema spomenutom *Standardu* školska knjižnica definirana je kao "informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole" te bi trebala ispunjavati "odgojno-obrazovne, informacijske, stručne i kulturne potrebe svojih korisnika".²

Dakle, djelatnost joj je podijeljena na tri logična područja djelovanja koja se međusobno prožimaju:

- odgojno-obrazovno
- stručno-knjižnično i
- kulturno-javno.³

Ovaj će rad u središtu imati odgojno-obrazovnu djelatnost i ulogu školske knjižnice, no neminovno će se dotaći i ostalih dvaju područja. Odgojno-obrazovna djelatnost, prema spomenutom *Standardu*, obuhvaća rad sa svim učenicima, djelatnicima i roditeljima te uključuje planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada.⁴

Rad s učenicima obuhvaća stvaranje uvjeta za učenje, unaprjeđivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada, stvaranje okruženja za interdisciplinarni pristup nastavi, razvoj kritičkog

¹ Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2023). *Standard za školske knjižnice* NN, br. 61/2023-1024. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html (pristupljeno 6.10.2024.)

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

mišljenja, ključnih kompetencija i rješavanja problema, samostalnog i cjeloživotnog učenja i odgoja za demokraciju. Također, podrazumijeva pristup knjižničnim zbirkama i uslugama kao pomoć u učenju, osmišljavanje nastavnih sati u knjižnici i izvan nje, razvijanje svijesti o vrijednosti zavičajne i nacionalne kulture, posebno jezika, umjetnosti i znanosti, ali i multikulturalnosti uz organizaciju zbirke i provedbu različitih projekata.⁵

Osim neposrednog rada s učenicima školska knjižnica odgojno-obrazovnu djelatnost obavlja i s drugim dionicima odgojno-obrazovnog procesa, preko kojih, posredno, opet, stvara uvjete za odgojno-obrazovni rad s učenicima, koji je uvijek krajnji cilj.

Kako *Standard* navodi, rad s djelatnicima škole obuhvaća: timski rad na pripremi i realizaciji radionica, istraživačkih i drugih oblika nastave, projekata i programa u skladu s kurikulumom na svim razinama, od školske do međunarodne, planiranje te organizaciju i provođenje stručnog usavršavanja djelatnika na području informacijske i digitalne pismenosti.⁶ Također, odgojno-obrazovna djelatnost knjižnice podrazumijeva i suradnju sa stručnjacima izvan škole kako bi se obogatili sadržaji koji se nude učenicima.

Bitan je segment djelatnosti školske knjižnice i promocija njezine djelatnosti i zadaća te vidljivost aktivnosti, usluga i ishoda djelovanja.⁷

Školska knjižnica u svojim zadaćama i opisu djelatnosti nosi mnoge mogućnosti, ali i obveze za stvaranje poticajnog i podržavajućeg okruženja za učenje i poučavanje u skladu sa suvremenim zahtjevima odgoja i obrazovanja. Tako zadaće školske knjižnice, odgojne i obrazovne, daju kvalitetan okvir za kreiranje sadržaja i uvjeta poučavanja, a okvirno zaduženje školskog knjižničara daje dovoljno fleksibilnosti i širine da se kreira u skladu s potrebama i interesima učenika, ali i u skladu s kompetencijama i interesima školskog knjižničara.

UNESCOV manifest za školske knjižnice (2021) [Manifest] ističe da školske knjižnice trebaju omogućavati učenicima razvijanje mašte, vještine cjeloživotnog učenja i kritičkog mišljenja.⁸ Suradnju školskih knjižničara i učitelja vidi kao okruženje u kojem učenici postižu višu razinu "pismenosti, čitanja, učenja, rješavanja problema i svladavanja informacijskih i komunikacijskih vještina".⁹

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ IFLA (2021). *UNESCO-v manifest za školske knjižnice* (Milek, V. i Kranjec-Cižmek, V., [prijevod na hrvatski jezik]). Dostupno na <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf> (pristupljeno 18.11.2024.)

⁹ Ibid.

Manifest kao temeljne zadaće školske knjižnice navodi sljedeće: potpora obrazovnim ciljevima i zadacima škole, poticanje uživanja u čitanju i učenju, omogućavanje stvaralačkog iskustva pri korištenju informacija, poticanje korištenja vještina koje pomažu učenicima pri vrednovanju i korištenju informacija, razvijanje osjećaja za način komuniciranja unutar zajednice, osiguravanje pristupa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i globalnim izvorima, suradnja sa svim dionicima škole radi postizanja ciljeva škole, promicanje načela slobode mišljenja i slobodnog pristupa informacijama i promicanje čitanja i korištenja školske knjižnice u školskoj i široj zajednici.¹⁰

IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (2015) navode bazične aktivnosti na koje bi se kvalificirani školski knjižničar trebao usmjeriti. Osim poticanja i promocije čitalačke, medijske i informacijske pismenosti, korištenja tehnologije, profesionalnog razvoja djelatnika i očuvanja kulture, ističe se i učenje temeljeno na istraživačkom pristupu (poput problemskog učenja ili kritičkog mišljenja).¹¹

2.2. Modeli suvremene školske knjižnice

Od suvremene se knjižnice očekuje aktivna participacija u životu škole, u svim njezinim bitnim segmentima, a posebno u neposrednom radu s učenicima, učiteljima i vodstvom škole. Loertscher navodi jedanaest razina aktivnosti školske knjižnice.¹²

Tapia Paez u svojem stručnom radu daje sažeti prikaz *Loertscherove taksonomije*, odnosno strukture aktivnosti školske knjižnice.¹³ Ta struktura sastoji se od triju, kako ih naziva Tapia Paez, ali i sam Loertscher, kamena temeljaca od kojih svaki treba biti zastupljen u funkcioniranju knjižnice.¹⁴ Prvi kamen temeljac Loertscher (prema Tapia Paez) naziva *Čista podrška u skladištenju* (engl. *Solid Warehousing Support*), a odnosi se na omogućavanje lakšeg pristupa građi i opremi. Drugi kamen naziva *Izravne usluge učiteljima i učenicima* (engl. *Direct*

¹⁰ Ibid.

¹¹ IFLA (2015). *IFLA School Library Guidelines, 2nd revised edition*. Dostupno na <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 5.1.2025.), str. 39.

¹² Loertscher, D. V. (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood Colorado: Libraries Unlimited. Dostupno na Internet Archives <https://archive.org/details/taxonomiesofschool0000loer/page/n7/mode/2u> (pristupljeno 16.1.2025.), str. 9.

¹³ Tapia, Paez, M. L. (2009). *School Libraries : An Analysis of the Socio-Economical Differences in Lima*. Thesis, Högskolan i Borås, Institutionen Biblioteks-och informationsvetenskap / Bibliotekshögskolan. Dostupno na <https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1311335/FULLTEXT01> (pristupljeno 16.1.2025.), str. 12.

¹⁴ Loertscher, D. V. (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood Colorado: Libraries Unlimited. Dostupno na Internet Archives <https://archive.org/details/taxonomiesofschool0000loer/page/n7/mode/2u> (pristupljeno 16.1.2025.), str. 9.

Services to Teachers and Students) te podrazumijeva individualnu pažnju korisnicima i podršku tijekom učenja kada je zatrebaju. Treći kamen temeljac naziva se *Poučavanje temeljeno na istraživanju izvora* (engl. *Resource Based Teaching*), a smatra se najvažnijim jer zahtijeva da knjižnica ima izravan učinak na poučavanje.¹⁵

Nadalje, Tapia Paez objašnjava da je svaki kamen temeljac podijeljen na razine.¹⁶ Ukupno ih je jedanaest, pri čemu se na nižim razinama očituje pasivna, a na višima aktivna uloga školske knjižnice. Suvremena bi knjižnica trebala obuhvaćati sve razine, od prve do jedanaeste. Od razine sedam nadalje uloga je knjižničara proaktivna, preuzima inicijativu ili je u njoj ravnopravan učitelju s kojim surađuje. Aktivan je, samostalan i inovativan u radu i edukaciji učenika, pripremanju za takav rad, integrira usko knjižničarske vještine i znanja u pretraživanju informacijskih izvora i vještine i znanja o vođenju i poučavanju učenika te osmišljavanju, implementiranju i razvoju nastavnih kurikuluma.

Uz suradnju i, također, timski rad s učiteljima, školski knjižničar u takvom aktivnom neposrednom radu može biti i koordinator i pomoć učiteljima u razvoju i primjeni novih kurikuluma, korištenju novih tehnologija i dostupnih izvora znanja, ali i u organizaciji izvannastavnih i projektnih aktivnosti, vidljivosti samih aktivnosti škole te planiranju, koordiniranju, evaluaciji i izvješćivanju o radu.

Školska knjižnica koja je aktivna, koja se uključuje samoinicijativno u neposredan rad s učenicima i djelatnicima, pa i roditeljima, koja kreira kurikulume i aktivnosti u skladu s potrebama škole, surađuje s djelatnicima unutar i stručnjacima izvan škole, odgovara standardima, zadaćama i mogućnostima suvremene školske knjižnice i toj razini treba težiti i u njezino postizanje ulagati svoje profesionalne napore.

Nastavno na navedene razine aktivnosti školske knjižnice, kao argument za isticanje njezine obveze i potencijala u neposrednom radu s učenicima, u narednom se dijelu komentira slovenski *Model kvalitetne školske knjižnice* koji su konkretizirale i ponudile, na temelju procjene stanja u slovenskim školskim knjižnicama, autorice Vilar i Zabukovec Novak 2023. godine.¹⁷ Spomenute profesorice s Filozofskog fakulteta u Ljubljani prvo su osmislile nacrt takvog

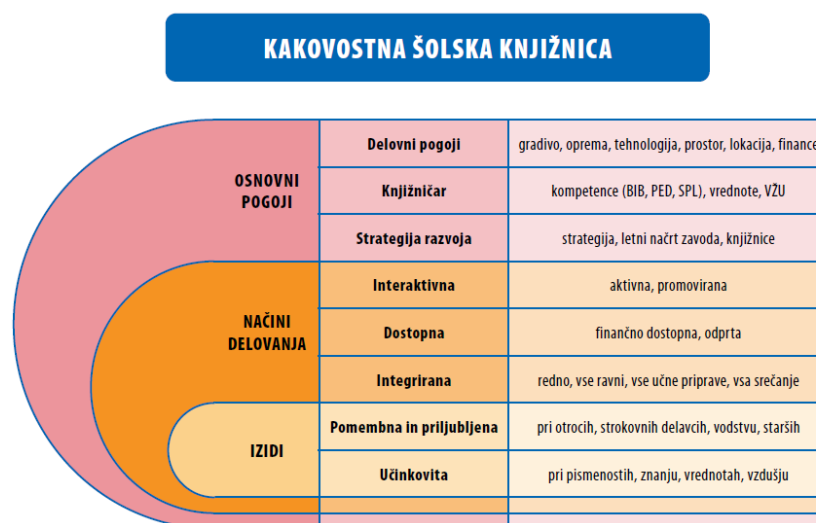
¹⁵Tapia, Paez, M. L. (2009). *School Libraries : An Analysis of the Socio-Economical Differences in Lima*. Thesis, Högskolan i Borås, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap / Bibliotekshögskolan. Dostupno na <https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1311335/FULLTEXT01> (pristupljeno 16.1.2025.), str. 12.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Vilar, P. i Zabukovec Novak, V. (2023). *Model kakovostne šolske knjižnice: zasnova in uresničevanje v praksi*, U: Krapše, T. (ur.), *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti* : [znanstvena monografija]. 2. popravljena spletna izd. str. 205 – 236. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2023. Dostupno na https://www.zrss.si/pdf/Pogled_na_solo_21_stoletja.pdf (pristupljeno 4.8.2024.)

modela.¹⁸ Kasnije su utemeljenost nekih njegovih elemenata u stvarnosti nastojale provjeriti prikupljenim podacima u projektu "*OBJEM*" (procjena stanja u slovenskim knjižnicama), ali i drugim izvorima.¹⁹ S obzirom na to da Hrvatska i Slovenija imaju mnogo dodirnih točaka, u povijesnom, kulturološkom i sociološkom smislu, moguće je za potrebe ovog rada promatrati opisani model iz pozicije funkcioniranja hrvatskih školskih knjižnica.

Na temelju podataka dobivenih projektom "*OBJEM*" i analize dostupnih podataka Vilar i Zabukovec Novak oblikovale su konačni *Model kvalitetne školske knjižnice* za područje Slovenije.²⁰ Razlike u odnosu na nacrt modela odnose se na neke dodatne elemente i preinake postojećih elemenata te raspored područja. Također, iskristalizirala su se tri različita područja koja su međusobno u hijerarhijskom odnosu, pa je i grafički prikaz modela zahtijevao izmjene (prikazano na Slici 1).

Slika 1. Model kvalitetne školske knjižnice (preuzeto od Vilar i Zabukovec Novak)²¹

¹⁸ Vilar, P. i Zabukovec, V. (2020). *Vloga šolske knjižnice pri razvoju gradnikov bralne pismenosti*. U: Haramija, D. (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. str. 283 – 303. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Dostupno na <https://doi.org/10.18690/978-961-286-403-3.12> (pristupljeno 4.8.2024.), str. 289.

¹⁹ *OBJEM* (8.4.2021.). Dostupno na www.zrss.si/objava/projekt-objem (pristupljeno 4.8.2024.)

²⁰ Vilar, P. i Zabukovec Novak, V. (2023). *Model kakovostne šolske knjižnice: zasnova in uresničevanje v praksi*, U: Krapše, T. (ur.), *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti* : [znanstvena monografija]. 2. popravljena spletna izd. str. 205 – 236. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2023. Dostupno na https://www.zrss.si/pdf/Pogled_na_solo_21_stoletja.pdf (pristupljeno 4.8.2024.), str. 232 – 234.

²¹ Ibid, str. 233.

Tri razine/sloja finalnog *Modela kvalitetne školske knjižnice* čine (prema Vilar i Zabukovec Novak):

1. OSNOVNI UVJETI za djelovanje knjižnice

- a) radni uvjeti – za kvalitetan rad knjižnice potrebni su dobri radni uvjeti – adekvatan opseg i sadržaj građe, odgovarajući prostor s adekvatnom opremom i tehnologijom smješten na središnjoj lokaciji škole, dostatna i redovita financijska sredstva;
- b) knjižničar – kvalitetu školske knjižnice osigurava kompetentan, aktivan i angažiran knjižničar kojeg karakteriziraju knjižničarske, pedagoške i opće kompetencije i vrijednosti te je uključen u cjeloživotno učenje;
- c) strategija razvoja – odgojno-obrazovne ustanove dužne su imati planove svojeg razvoja u idućih 3 – 5 godina, a njihov su sastavni dio strategije razvoja školskih knjižnica, kao i godišnji plan rada škole koji sadrži godišnji plan rada školskog knjižničara.

2. NAČINI DJELOVANJA knjižničara i knjižnice

- a) interaktivna – kvalitetna je knjižnica aktivna unutar i izvan ustanove, u čije se aktivnosti, odgojno-obrazovni rad i promociju neposredno uključuje;
- b) dostupna – knjižnica korisnicima treba biti fizički i digitalno dostupna (uz omogućavanje pristupa osobama s invaliditetom) i imati adekvatno radno vrijeme;
- c) integrirana – knjižnica treba biti uključena i integrirana u sve razine odgojno-obrazovnog rada ustanove (od izvođenja nastave i vrednovanja do sudjelovanja u raznim aktivnostima i sastancima unutar ustanove).

3. ISHODI djelovanja knjižničara i knjižnice

- a) važna i popularna – uvažavajući ranije razine, školska knjižnica bit će cijenjena, važna, nezaobilazna u stručnom radu i omiljena unutar ustanove kod svih korisnika;
- b) učinkovita – kvalitetna knjižnica, koja uspijeva ispuniti sve ranije zahtjeve, jest učinkovita, u svojoj ustanovi utjecajna i daje doprinos razvoju pismenosti, znanja, vrijednosti, što, bez sumnje, stvara pozitivno ozračje u ustanovi kojoj pripada.²²

Kako su se Slovenija i Hrvatska razvijale u sličnom povijesnom, političkom, društvenom i kulturnom okruženju, može se pretpostaviti da bi se opisani *Model kvalitetne školske knjižnice*

²² Vilar, P. i Zabukovec Novak, V. (2023). *Model kakovostne šolske knjižnice: zasnova in uresničevanje v praksi*, U: Krapše, T. (ur.), *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti* : [znanstvena monografija]. 2. popravljena spletna izd. str. 205 – 236. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2023. Dostupno na https://www.zrss.si/pdf/Pogled_na_solo_21_stoletja.pdf (pristupljeno 4.8.2024.)

mogao primijeniti i u hrvatskim školskim knjižnicama. Prije same implementacije bilo bi potrebno učiniti procjenu stanja i kapaciteta koje knjižnice posjeduju za podizanje svoje razine na predloženu razinu "kvalitetne školske knjižnice".

3. Izvannastavne aktivnosti

Izvannastavne aktivnosti u osnovnoškolskom obrazovanju predviđeni su dio *Školskog kurikulum*a, škola bi ih trebala organizirati i osigurati te ponuditi učenicima, u skladu s njihovim potrebama i interesima te kompetencijama djelatnika, organizacijskim mogućnostima (zaduženja) i financijskim i materijalnim uvjetima. Prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju* škola organizira posebne izvannastavne aktivnosti s ciljem zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika škole.²³ Posebno ako oni nisu zadovoljeni sadržajima kurikuluma redovnih predmeta (obveznih i izbornih). One nisu obvezne za učenike, no škola je u profesionalnom smislu obvezna poticati cjelokupni razvoj svakog djeteta, prepoznavati njegove specifične talente, potrebe, interese i sposobnosti i razvijati ih organiziranjem aktivnosti i okruženja u skladu s njima, uz odgovarajući pristup, metode i oblike rada. Upravo s ciljem razvoja cjelokupne osobnosti pojedinca škola ima obvezu voditi profesionalnu brigu o svojim učenicima, pristupati im holistički, a ako sadržaji propisanih kurikuluma ne zahvaćaju u dovoljnoj mjeri (ili uopće) spomenuto, izvannastavnim aktivnostima mogu se ponuditi upravo sadržaji koji nedostaju, kao i metode i oblici rada koji nisu u dovoljnoj mjeri zastupljeni u redovitoj nastavi ili ih je njome teže ostvariti.

Valjan Vukić navodi da "izvannastavne aktivnosti valja temeljiti na slobodi izbora, dobrovoljnosti uključivanja, te zadovoljstvu bavljenja određenom aktivnošću koja osigurava i osobni razvoj učenika".²⁴

Koncept suvremenog pristupa odgoju i obrazovanju stavlja snažan naglasak na izvannastavne aktivnosti. Jednim dijelom one postaju važnijima u kontekstu odgojno-obrazovne podrške učenicima i zbog načina života suvremenih obitelji. Roditelji/skrbnici često rade većinu dana, djedovi i bake su, zbog produljenja radnog vijeka, također nerijetko zaposleni, dok djeca pohađaju osnovnu školu pa velik dio dana provode sama kod kuće, u nestrukturiranim aktivnostima slobodnog vremena. Unatrag 10-ak ili više godina to su često aktivnosti na mreži i digitalnim uređajima, pa se izvannastavne aktivnosti vide kao bitan segment odgojno-obrazovnog sustava u okupiranju djece strukturiranim, kvalitetnim, njima privlačnim i poticajnim aktivnostima.

²³ *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* NN, br. 87/08-2789. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html (pristupljeno 16.1.2025.)

²⁴ Valjan Vukić, V. (2016). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika – višestruke perspektive*. Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu, Vol. 65 No. 1, 2016. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/177319> (pristupljeno 29.12.2024.), str. 35.

I "*Eksperimentalni program Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja*" također daje na važnosti izvannastavnim aktivnostima (program B1).²⁵

Trenutno mnoge škole rade u dvije smjene. Po završetku jutarnje odmah počinje popodnevna, zbog čega nema vremenskih ni prostornih kapaciteta za izvannastavne aktivnosti.²⁶ Mnogi su učenici putnici, prijevoz je organiziran neposredno po završetku redovne nastave, zbog čega ne mogu ostajati na izvannastavnim aktivnostima poslije nastave. Koncept cjelodnevne škole izvannastavne aktivnosti stavlja u jasan vremenski okvir unutar dnevnog rasporeda aktivnosti i tako ih čini dostupnima svim učenicima koji se žele uključiti.

Izvannastavne (B1) i izvanškolske (B2) aktivnosti prikazuje kao vrlo važan segment odgojno-obrazovne podrške učenicima jer stvaraju veće mogućnosti dopunjavanja i obogaćivanja aktivnosti unutar programa A1 i A2 (obvezni programi). Također, smatra da programi B1 i B2 posredno predstavljaju podršku učenicima i roditeljima u kvalitetnijoj organizaciji dnevnog života i izvan same škole jer u cjelodnevnoj školi takve aktivnosti postaju dostupnije (besplatne su, učenici su već u školi, nema potrebe za organizacijom dolazaka i odlazaka i sl.).²⁷ Također, ovakvim fleksibilnijim izvannastavnim oblicima odgojno-obrazovnog rada škola dobiva više prilika da se poveže i surađuje s mrežom ostalih škola i ustanova i lokalnom i širom zajednicom (u Republici Hrvatskoj i izvan nje) te razmjenjuje resurse i znanja s ciljem ostvarivanja potreba i interesa učenika.

Pažljivo osmišljene izvannastavne aktivnosti, koje se bave stvarnim izazovima zajednice u kojoj učenik živi i njegovim stvarnim potrebama i interesima, samu školu čine konkurentnijom i prepoznatljivijom na "tržištu" škola, što, osim priznanja, doprinosi i osiguranju dugoročnog opstanka škole koji će, zbog sve lošijih demografskih trendova, u skorije vrijeme postati izazov.²⁸

²⁵ Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023). *Eksperimentalni program Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf> (pristupljeno 1.2.2025.), str. 16.

²⁶ Ibid, str. 4.

²⁷ Ibid, str. 14.

²⁸ Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.), str. 2.

3.1. Izvannastavne aktivnosti i motivacija učenika

Izvannastavne su aktivnosti prema *Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* definirane kao "oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje".²⁹ Već iz ove kratke i općenite definicije možemo uvidjeti potencijal izvannastavnih aktivnosti kao oblika odgojno-obrazovnog rada s učenicima. Učenici se u njega uključuju dobrovoljno, na temelju svojih preferencija, sklonosti i volje za sudjelovanjem i aktivnošću u nekom području. Uključuju se samostalno, što znači da nema prisile ili obveze za uključivanjem. Ove dvije okolnosti: dobrovoljnost i samostalnost, osnovni su preduvjeti da učenik radi motivirano, kvalitetno i produktivno u okviru ponuđene izvannastavne aktivnosti. Kada se u nečemu sudjeluje iz interesa, bez prisile ili obveze, kada se ulaže slobodno vrijeme, može se očekivati da će se s lakoćom usvajati i nova znanja, upravljati učenjem, isticati produktivnost, kreativnost i suradnja.

Hrvatska enciklopedija definira motivaciju kao "psihički proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti, i "iznutra" djeluje na naše ponašanje".³⁰

Horga (2009) prema Barić i Ljubešić razlikuje dva tipa motivacije: unutrašnju (intrinzičnu) motivaciju koja potiče na sudjelovanje u nekoj aktivnosti iz čistog zadovoljstva (npr. jer učenika ta aktivnost zanima) i vanjsku (ekstrinzičnu) motivaciju koja potiče sudjelovanje u nekoj aktivnosti zbog vanjskih razloga (npr. ocjene).³¹

Motivacija je važan dio procesa učenja, pa je nezaobilazna tema stručne literature s područja odgoja i obrazovanja. Ako učenici nisu motivirani i zainteresirani, proces učenja ne može biti uspješan. Tako se i kurikularni dokumenti u sklopu projekta "*Škola za život*" bave temom motivacije.³² *Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole* ističe da učenici trebaju dobiti priliku samostalno birati neke aktivnosti i sadržaje koje uče te načine na koje će učiti.³³ Na taj način lakše usvajaju znanja, proaktivni su u procesu učenja, postaju

²⁹ Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* NN 63/2008, 2129. Dostupno na <https://narodne-novine.nn.hr/eli/sluzbeni/2008/63/2129> (pristupljeno 30.12.2024.)

³⁰ *motivacija*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/clanak/motivacija> (pristupljeno 3.2.2025.)

³¹ Barić, R. i Ljubešić, M. (2023). *Intrinzična motivacija učenika i percepcija motivacijske klime na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture*. Napredak : Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju, Vol. 164 No. 1-2, 2023. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/304347> (pristupljeno 3.2.2025.), str. 6.

³² *Škola za život* (bez dat.). Dostupno na <https://skolazazivot.hr/> (pristupljeno 4.2.2025.)

³³ Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum-medjupredmetne-teme/kurikulum-medjupredmetne-teme-uciti-kako-uciti-za-osnovne-i-srednje-skole/3858> (pristupljeno 3.2.2025.)

aktivni sukreatori procesa učenja i povećava im se intrinzična (unutarnja) motivacija, a ona je, pak, u podlozi samoreguliranog učenja koje je i cilj obrazovanja. Učenici kvalitetnije uče ako se osjećaju uspješnima u svladavanju nekog sadržaja, ako im je on zanimljiv i ako vide njegovu povezanost sa stvarnim životom i vide svrhu tog učenja.³⁴

Kada učenici uče u poticajnom okruženju (fizičkom i psihosocijalnom), učenje je ugodnije i učenici se lakše koncentriraju i motiviraniji su. "Suradničko učenje povećava spremnost za izbor izazovnijih zadataka, ustrajnost, motivaciju, prijenos znanja na nove situacije i razvija metakognitivne vještine, a time djeluje i na učenička postignuća".³⁵

Aktivno poučavanje (uz suradničko učenje, radionički, iskustveni tip nastave, rješavanje problema i sl.) i izvanučioničko poučavanje (putem istraživačkih projekata, rada u skupini, rada u školskoj knjižnici, terenske nastave, posjete ustanovama, promatranja okoline itd.) pomažu u aktiviranju učenika za proces učenja, okupiraju njegovu pažnju i interes, potiču njegovu motivaciju, učenje i znanje doživljavaju vrijednim i razvijaju pozitivne stavove prema učenju i školi.³⁶

Izvannastavne aktivnosti omogućavaju veliku fleksibilnost voditeljima/učiteljima da osmisle sadržaje u skladu s interesima i potrebama učenika, ali i vlastitim profesionalnim interesima i sklonostima, pa čak i da integriraju u svoje usko profesionalno područje neke svoje vještine izvan same profesionalne uloge, vještine i aktivnosti kojima se bave izvan svojeg posla, a imaju odgojno-obrazovni potencijal. Jako široko postavljen kurikularni okvir izvannastavnih aktivnosti omogućava da učitelji/voditelji s učenicima kreiraju sadržaj, način rada, tempo i metode, u skladu s potrebama grupe. Naravno, širina i bazična nedefiniranost neke izvannastavne aktivnosti, ako učitelj/voditelj ne strukturira i ne osmisli jasno sadržaj, tijek i metode rada, mogu izvannastavnu aktivnost na kraju učiniti neprivlačnom učenicima (npr. ako nema strukture i vođenja, ako aktivnosti nisu promišljene, već se provode stihijski, ako ih voditelj/učitelj odrađuje površno i bez osobne uključenosti, ako ne upravlja adekvatno grupom i sl.). Izvannastavne aktivnosti, stoga, nose velik motivacijski potencijal ako se osmisle i realiziraju na kvalitetan način, a mogu biti i motivacijski kontraproduktivne ako ih se provodi stihijski, samo radi zadovoljenja forme i zaduženja.

³⁴ Ibid, str. 10.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid, str. 45 – 46.

3.2. Izvannastavne aktivnosti kao zaštitni čimbenik

Brojni autori i znanstvena istraživanja ističu snažan preventivni potencijal izvannastavnih aktivnosti. Na dokazima je utemeljena teza da dobra ponuda izvannastavnih aktivnosti u školi (dovoljan broj, u skladu s odgojno-obrazovnim interesima i potrebama djece, kvalitetno i promišljeno osmišljene i provedene, pod vodstvom kompetentnih i motiviranih učitelja/voditelja) snažno pozitivno djeluje na povezanost učenika sa školom, na njihovu privrženost školi, a što je poznati zaštitni čimbenik za razvoj niza problema u ponašanju.

Upravo je na ovu temu tijekom školske godine 2020./2021. pripravnica psihologinja Maja Kotarski napisala svoj stručni rad *Povezanost vezanosti za školu s rizičnim ponašanjima učenika predmetne nastave Osnovne škole Bedekovčina* u sklopu kojeg je provela i istraživanje na populaciji učenika predmetne nastave OŠ Bedekovčina (N=202).³⁷

Jedan od segmenata istraživanja bio je i uvid u kojoj mjeri razni čimbenici (postignuti školski uspjeh, pohađanje dodatne i dopunske nastave te izvannastavnih aktivnosti, prisutnost najboljeg prijatelja i obraćanje učeniku imenom) utječu na vezanost za školu. U istraživanju Kotarski zadovoljstvo izborom izvannastavnih aktivnosti učenika predmetne nastave OŠ Bedekovčina pokazalo se kao samostalni značajni prediktor što bi značilo, tumači Kotarski, "da oni učenici koji su zadovoljniji izborom izvannastavnih aktivnosti koje se u školi održavaju, da su privrženiji školi".³⁸

Bezinović i Roviš navode, prema teoriji socijalnog razvoja, da su najvažnije preteče za stvaranje vezanosti za školu: "prilike za uključivanje u školske aktivnosti i odnose te osobne vještine za sudjelovanje u njima".³⁹

Kotarski dalje navodi da se te prilike mogu stvarati putem organizacije izvannastavnih aktivnosti, dopunske i dodatne nastave.⁴⁰

Kao zaključke svojeg istraživanja na populaciji učenika predmetne nastave OŠ Bedekovčina Kotarski navodi:

³⁷ Kotarski, M. (2021). *Povezanost vezanosti za školu s rizičnim ponašanja učenika predmetne nastave Osnovne škole Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1247#mod_news (pristupljeno 5.1.2025.)

³⁸ Ibid, str. 23.

³⁹ Bezinović, P. i Roviš, D. (2011). *Vezanost za školu – analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškolaca*. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol. 49 No. 2, 187. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/74932> (pristupljeno 19.1.2025.), str. 187.

⁴⁰ Kotarski, M. (2021). *Povezanost vezanosti za školu s rizičnim ponašanja učenika predmetne nastave Osnovne škole Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1247#mod_news (pristupljeno 5.1.2025.), str. 4 – 5.

- *"ispitivani učenici su vrlo snažno privrženi školi i snažno predani izvršavanju školskih zadataka;*
- *veća privrženost školi izravno utječe na manju pojavu rizičnih ponašanja kod učenika (rizična ponašanja koja su ispitivana: bezvoljnost i rastresenost, markiranje i konzumacija psihoaktivnih tvari te agresivno ponašanje);*
- *na veću privrženost školi najjače utječe zadovoljstvo učenika podrškom koju im pruža obitelj te zadovoljstvo izborom izvannastavnih aktivnosti."*⁴¹

U istom istraživanju Kotarski, od ukupno ispitanih 202 učenika predmetne nastave, u izvannastavnim je aktivnostima sudjelovalo 126 učenika. Zbog toga spomenuta autorica ističe potrebu edukacije učitelja o važnosti što veće ponude izvannastavnih aktivnosti koje učenicima trebaju biti i vremenski dostupne.⁴²

Izvannastavnim aktivnostima učenici razvijaju dobar odnos s učiteljima i vršnjacima, u neformalnijim oblicima komunikacije, bez pritiska vrednovanja, ocjenjivanja i usvajanja nužnih ishoda, stječu i razvijaju socijalne vještine jer rade u manjim skupinama, osnažuju pozitivnu sliku o sebi uz pozitivan i neposredniji odnos s učiteljima, u aktivnostima koje su sami odabrali, koje ih zanimaju i u kojima su, za pretpostaviti, zbog toga uspješni, što doprinosi njihovu osjećaju kompetentnosti, postignuća i prihvaćenosti od važnih osoba – učitelja i vršnjaka. Dobri odnosi unutar škole stvaraju pozitivno psihosocijalno ozračje koje jača kod učenika osjećaj privrženosti i pripadnosti školskoj zajednici, a što im je poticaj za predanijim radom i prihvatljivim ponašanjem unutar nje.

I Bezinović i Roviš u zaključku svojeg znanstvenog rada navode da bi:

"Organizacija škole morala uključivati optimalno poticanje svih potencijala učenika, od širokih do specifičnih znanja i vještina, jačanja samostalnog i kritičkog mišljenja, preko boljeg razumijevanja samoga sebe i drugih ljudi, do razvoja osobnog morala i etičkog rezoniranja i ostvarivanja građanskih prava. Naši rezultati istovremeno potvrđuju važnost postojanja jasnih i dosljednih pravila ponašanja i disciplinskih

⁴¹Kotarski, M. (2021). *Povezanost vezanosti za školu s rizičnim ponašanja učenika predmetne nastave Osnovne škole Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1247#mod_news (pristupljeno 5.1.2025.)

⁴² Ibid, str. 13.

*mjera u školi, kao i važnost ponude zanimljivih i poticajnih dodatnih (ekstrakurikularnih) aktivnosti."*⁴³

Nastavno na navedeno može se zaključiti da izvannastavne aktivnosti imaju snažan odgojno-obrazovni potencijal za rad s učenicima. Izvannastavne aktivnosti primjenjive su posebno u okviru rada školske knjižnice koja je svojim organizacijskim zaduženjem također fleksibilna, a u ispunjavanju svojih temeljnih zadaća može mnogo ponuditi učenicima u okviru izvannastavnih aktivnosti. Pod izvannastavne aktivnosti možemo obuhvatiti i razne projektne aktivnosti, radionice i sl.

Školska je knjižnica prema *Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* "sastavni dio odgojno-obrazovnog sustava i izravno je uključena u nastavne i izvannastavne aktivnosti."⁴⁴

3.3. Suvremene metode i oblici učenja i poučavanja

Izvannastavne i projektne aktivnosti temelje se na interesima i sposobnostima učenika, a on je aktivni sudionik u osmišljavanju i provođenju sadržaja. Zbog toga se i metodika rada temelji na suvremenim oblicima i metodama poučavanja: problemsko-istraživačkome, projektnome te na suradničkom učenju. Znanje i iskustvo usvojeno uz zajedničko osmišljavanje, istraživanje, opažanje i analiziranje učinkovitije je od bilo koje razine pasivno usvojenih znanja.⁴⁵

S obzirom na to da se zadnjih desetljeća mijenja pristup nastavi, od tradicionalnoga u kojem je naglasak na učitelju i informaciji koju iznosi pred učenike, prema suvremenome gdje je u središtu učenik i razvoj njegovih sposobnosti i rezultati koje može dati, u nastavku će biti prikazano nekoliko strategija i metoda učenja i poučavanja koje se u svojoj srži temelje na suradničkom učenju i aktivnoj participaciji učenika.

⁴³ Bezinović, P. i Roviš, D. (2011). *Vezanost za školu – analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškolaca*. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol. 49 No. 2. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/74932> (pristupljeno 19.1.2025.), str. 203.

⁴⁴ Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* NN 63/2008, 2129. Dostupno na <https://narodne-novine.nn.hr/eli/sluzbeni/2008/63/2129> (pristupljeno 30.12.2024.)

⁴⁵ Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.)

3.3.1. Projektna nastava

Projektna nastava kao nastavna metoda nije novijeg datuma, no u suvremenoj odgojno-obrazovnoj teoriji i praksi dolazi sve više do izražaja. Naglasak je na onome koji uči, tj. učeniku, a učitelj je onaj koji daje smjernice i usmjerava.⁴⁶

Rašić navodi, a što je i opće poznato, da projektna nastava, osim pozitivnih učinaka na razumijevanje sadržaja učenja i razvoja vještina kritičkog mišljenja i rješavanja problema, povećava i motivaciju učenika, kao i njihove komunikacijske i socijalne vještine jer je način rada suradnički i zahtijeva dogovore, pregovaranje, raspravu – interakciju. Naglašava da su vrlo bitna specifična znanja učitelja i dobra priprema projektne nastave te njezina evaluacija.⁴⁷

Ritterman (2019) i Degmenčić (2023) (prema Rašić) kao središnje mjesto primjene projektne nastave vide upravo školsku knjižnicu jer je vrlo pogodna za istraživačko učenje.⁴⁸

Pregledavajući brojnu literaturu može se zaključiti da projektnu nastavu karakterizira nekoliko glavnih značajki:

- proces učenja počinje pitanjem na koje treba odgovoriti
- istraživanje je smješteno u stvaran, životni kontekst
- učenici, učitelji i sudionici surađuju kako bi našli odgovor na pitanje, riješili problem
- koriste se različiti oblici i metode rada koje potiču učenike na samostalno istraživanje i zaključivanje
- učenici stvaraju vidljiv rezultat koji daje odgovor na postavljeno početno pitanje.⁴⁹

Izvanastavne i projektne aktivnosti odlična su prilika za implementaciju projektne nastave jer se, za razliku od redovne nastave, fleksibilnije planiraju aktivnosti i njihovo vremensko trajanje.

⁴⁶ Rašić, M. (2022). *Projektna nastava u suvremenoj školi – stara inovacija*. Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama, Vol. 6. No. 6. 2022. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/432756> (pristupljeno 28.1.2025.), str. 89 – 90.

⁴⁷ Ibid, str. 91 – 93.

⁴⁸ Ibid, str. 89 – 90.

⁴⁹ Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.), str. 8.

3.3.2. Problemska nastava

Problemska nastava temelji se na iskustvenom učenju. Učenika potiče da se snađe u danim okolnostima, da u njima prepozna problem i samostalno osmisli rješenja i nove spoznaje.⁵⁰

Problemsku nastavu možemo podijeliti u etape:

1. Motivacija
2. Upoznavanje problema
3. Rješavanje problema
4. Izvođenje istraživanja koje podrazumijeva vježbanje i ponavljanje
5. Provjeravanje i primjena.⁵¹

U problemskoj nastavi učitelj gubi ulogu jedinoga izvora znanja i njegov je zadatak da usmjerava i potiče učenike na isprobavanje više mogućih rješenja.⁵²

3.3.3. Istraživačka nastava

Istraživački pristup ozbiljnije se uključuje u nastavni proces hrvatskih škola uvođenjem cjelovite kurikularne reforme obrazovanja.⁵³ Radi se o metodološkom pristupu koji odgovara na ljudsku potrebu za istraživanjem svijeta oko nas.⁵⁴ Anđić i Vidas definiraju istraživačko učenje kao "niz aktivnosti u kojima učenici razmišljaju kritički i analitički kako bi tražili i konačno pronašli vlastiti odgovor na problem".⁵⁵ Istraživačko učenje temelj je znanstvenog pristupa i obrazovanja. U takvom se učenju pred učenike stavlja izazov koji može biti, kako navode iste autorice, neko pitanje, opažanje, objašnjenje ili testiranje neke postavljene hipoteze. Važno je da taj izazov motivira učenike na istraživanje i samostalno zaključivanje. Također,

⁵⁰ Pecko, L. (2015). *Utjecaj problemske nastave na aktivnost učenika u nastavi prirode. Metodički obzori : časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, Vol. 10(2015)2 No. 22, 2015. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/clanak/227287> (pristupljeno 28.1.2025.), str. 72.

⁵¹ Ibid, str. 73.

⁵² Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.)

⁵³ Anđić, D. i Vidas., K. (2021). *Istraživački pristup kao suvremena nastava ili tek odmak od tradicionalne nastave?*. Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu, Vol. 70 No. 1, 2021. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/263041> (pristupljeno 1.2.2025.), str. 148.

⁵⁴ Ministarstvo znanosti i kulture (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole NN*, br. 7/2019-147. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html (pristupljeno 1.2.2025.)

⁵⁵ Anđić, D. i Vidas., K. (2021). *Istraživački pristup kao suvremena nastava ili tek odmak od tradicionalne nastave?*. Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu, Vol. 70 No. 1, 2021. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/263041> (pristupljeno 1.2.2025.), str. 149.

učenici koji uče na takav praktični način, istražujući, često su motivirani za učenje i razvijaju pozitivan stav prema učenju, a to opet razvija samoregulirano učenje i težnju cjeloživotnom učenju.⁵⁶

Harlen i Allende (2006, prema Anđić i Vidas) navode temeljne istraživačke vještine: opažanje, postavljanje pitanja, proučavanje izvora informacija, planiranje istraživanja, pregled poznatog sadržaja, korištenje alata, analiza i interpretacija podataka, predlaganje odgovora, objašnjavanje, predviđanje i prezentiranje rezultata.⁵⁷ Ujedno bismo mogli reći da su to i faze istraživačkog učenja.

Uloga je učitelja stvaranje okruženja za istraživačko učenje, moderiranje cijelog procesa, poticanje znatiželje kod učenika i motiviranje na uključivanje u proces učenja. Kada učenici aktivno sudjeluju u nastavnim aktivnostima, motivirani su, objašnjavaju Anđić i Vidas, a tada lakše usvajaju sadržaje i naučeno ostaje dugotrajnije upamćeno.⁵⁸

3.3.4. Vođeno istraživačko učenje

Nastavno na opisane metode rada s učenicima u okviru izvannastavnih aktivnosti, čini se korisnim argumentirati i podebljati značaj i učinkovitost suvremene metode/modela učenja koja/i je, u biti, okosnica i samog načina rada u projektu "Težimo izvrsnosti" OŠ Bedekovčina koji će kasnije biti prikazan, a opisala ga je i znanstveno ocrtala autorica Carol Collier Kuhlthau. Radi se o metodi vođenoga istraživačkog učenja. Možda u autorskom projektu "Težimo izvrsnosti" nije primjenjivan u svim sastavnicama kao što ga opisuje spomenuta autorica, no mnogo je dodirnih točaka.

U nastavku će se dati kratak osvrt na tri stručna/znanstvena članka koja u središtu imaju vođeno istraživačko učenje, suvremenu metodu poučavanja učenika u školskim knjižnicama i školama općenito. Jedan je članak autorice Kuhlthau *"Vođeno istraživačko učenje: Školske knjižnice za 21. stoljeće"*.⁵⁹ Drugi članak je autora Repinc i Južniča *"Projekti vođenog istraživačkog učenja: Obogaćivanje za darovite učenike"* koji se teorijski naslanja na prvi članak i opisuje primjer dobre prakse, primjenu metode vođenoga istraživačkog učenja u radu s darovitim učenicima u

⁵⁶ Ibid, str. 150.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid, str. 154.

⁵⁹ Kuhlthau, C.C. (2001). *Guided Inquiry: School Libraries in the 21st Century*. School Libraries Worldwide, 16(1), 1–12. Dostupno na <https://doi.org/10.29173/slww6797> (pristupljeno 15.7.2024.)

jednoj slovenskoj školi.⁶⁰ Paralela se može povući i s projektom "Težimo izvrsnosti". Treći članak "*Suradnja knjižničara i učitelja u poučavanju i uloga školskih knjižničara u olakšavanju istraživačkog i praktičnog učenja*", autora Koha, Gea i Petrellae, razmatra suradnju učitelja i školskog knjižničara u primjeni metoda vođenog istraživanja i praktičnog učenja.⁶¹

U uvodnom dijelu prvog članka, autorice Kuhlthau, nagoviješta se i njegova glavna ideja, da su knjižnice važna mjesta u školama 21. stoljeća, dinamički i aktivni centri za učenje i snalaženje u složenom svijetu informacija i komunikacije današnjice. Koliko takav svijet otvara nove mogućnosti za učenje, povezivanje i kreativnost, toliko predstavlja i mogući rizik i opasnost za one koji nisu pripremljeni za njegovu upotrebu.⁶²

Članak argumentira istraživački pristup učenju kao metodu učenja upravo tih vještina i znanja koja pomažu u razumijevanju i stvaranju u vrtlogu stalnih informacijsko-tehnoloških promjena – vođeno istraživačko učenje. Školske knjižnice sa svojim zadaćama odlično su mjesto za poticanje i provođenje vođenoga istraživačkog učenja, što potvrđuju i razna istraživanja. Temelj je ove metode u konstruktivističkom pristupu učenju. Prikazan je model procesa pretraživanja informacija u kojem je prikazano 6 faza u istraživanju/pretraživanju koje učenici prolaze: početna faza, odabir, istraživanje, oblikovanje, prikupljanje i prezentacija.⁶³ Učenici trebaju vodstvo kako bi došli do dubljeg razumijevanja pri učenju i razvijanju transverzalnih vještina te kako bi dobili podršku u trenucima frustracije ili kad naiđu na prepreke. Autorica opisuje koncept "trećeg prostora" (Maniotovo istraživanje) – područje učenja u kojem se preklapaju "prvi prostor" (učenikov svijet) i "drugi prostor" (kurikulum, učiteljev svijet).⁶⁴ Zadaća je učitelja/školskog knjižničara što češće stvoriti taj "treći prostor", što omogućuje upravo vođeno istraživačko učenje. U članku se dalje detaljnije opisuje tko čini bazični tim u procesu vođenoga istraživačkog učenja (tročlani tim: predmetni učitelj iz područja istraživanja, knjižničar i još jedan predmetni učitelj koji može pomoći svojim područjem djelovanja) te se navode načini procjene uspješnosti takva rada.⁶⁵

⁶⁰ Repinc, U. i Južnič, P. (2013). *Guided Inquiry Projects: Enrichment for Gifted Pupils*. School Libraries Worldwide, 19(1), 114–127. Dostupno na: <https://doi.org/10.29173/slww6857> (pristupljeno 15.7.2024.)

⁶¹ Koh, K., Ge, X. i Petrella, J. B. (2022). *Librarian-teacher Co-teaching and the Role of School Librarians in Facilitating Inquiry and Maker Learning*. School Library Research, 25. School Library Research, Research Journal of the American Association of school librarians, Volume 25, (2022). Dostupno na <https://www.ala.org/aasl/pubs/slr/vol25> (pristupljeno 17.7.2024.)

⁶² Kuhlthau, C.C. (2001). *Guided Inquiry: School Libraries in the 21st Century*. School Libraries Worldwide, 16(1), 1–12. Dostupno na <https://doi.org/10.29173/slww6797> (pristupljeno 15.7.2024.)

⁶³ Ibid, str. 4.

⁶⁴ Ibid, str. 5.

⁶⁵ Ibid.

Vođeno istraživačko učenje obuhvaća 5 područja učenja: informatičku pismenost, vještine *učiti kako učiti*, usvajanje sadržaja kurikuluma, čitalačku pismenost i socijalne vještine.⁶⁶

Autorica vidi školske knjižničare kao važne dionike u stvaranju suvremenog okruženja za učenje i poučavanje.

U drugom članku, Repinc i Južnič, vođeno istraživačko učenje prepoznaju kao dobru metodu rada i u pružanju obogaćenih sadržaja (potencijalno) darovitim i talentiranim učenicima.⁶⁷ Razmatraju metodu vođenoga istraživačkog učenja autorice Kuhlthau i stavljaju ga u stvaran kontekst rada s darovitim učenicima u jednoj slovenskoj školi.

Opisuje se Renzullijeva definicija darovitosti (koncept tri prstena: visoke sposobnosti, predanost zadatku, kreativnost) te njegov model vrsta obogaćivanja programa za darovite koji obuhvaća aktivnosti:

1. korištenje općenito istraživačkih metoda (posjeti zanimljivim ustanovama ili posjeti predavača)
2. učenje novih vještina (komunikacijskih, istraživačkih, metodoloških itd.) i
3. individualno (ili u malim grupama) istraživanje stvarnih problema.⁶⁸

U Sloveniji je upravo opisano preporučeni model rada s darovitim učenicima, a jednak način preporučuju za hrvatski odgojno-obrazovni sustav *Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima*.⁶⁹ Nadalje, Repinc i Južnič navode da se u motiviranje učenika uključuju i roditelji na roditeljskim sastancima. Školski knjižničari imaju odličnu ulogu iz koje mogu biti pokretači i provoditelji ovakvih aktivnosti. Jednogodišnji obogaćeni programi dobar su način podržavanja razvoja i kognitivnih, ali i emocionalnih i socijalnih vještina i sposobnosti darovitih učenika. Da bi se postigao ishod, osim sposobnosti, potrebna su i znatiželja, ustrajnost i strpljenje koje treba razvijati kod učenika.⁷⁰

Kako bi odgovorili na postavljena istraživačka pitanja (*Kako izgledaju učinkoviti modeli istraživačke nastave u radu s darovitim učenicima?* i *Na koji način rad kroz projekte temeljene*

⁶⁶ Ibid, str. 6 – 9.

⁶⁷ Repinc, U. i Južnič, P. (2013). *Guided Inquiry Projects: Enrichment for Gifted Pupils*. School Libraries Worldwide, 19(1), 114–127. Dostupno na: <https://doi.org/10.29173/slsw6857> (pristupljeno 15.7.2024.)

⁶⁸ Ibid, str. 115.

⁶⁹ Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2022). *Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/vijesti/smjernice-za-rad-s-darovitom-djecom-i-ucenicima/5101> (pristupljeno 16.11.2024.), str. 74 – 75.

⁷⁰ Repinc, U. i Južnič, P. (2013). *Guided Inquiry Projects: Enrichment for Gifted Pupils*. School Libraries Worldwide, 19(1), 114–127. Dostupno na: <https://doi.org/10.29173/slsw6857> (pristupljeno 15.7.2024.), str. 115 – 116.

na istraživačkoj nastavi utječu na kulturu/ozračje škole?), autori u ostatku članka daju prikaz implementacije i evaluacije projekta "*Volim ležati u travi*".⁷¹ Projekt se bavi temom ljekovitih biljaka Bohinja, a temeljen je na vođenome istraživačkom učenju s darovitim učenicima s ciljem podizanja njihove informacijske pismenosti i provođenja programa za darovite. Cijeli proces i tijek projekta pratili su i vrednovali učenici, učitelji, djelatnici festivala i roditelji. Na kraju autori zaključuju da su ispunili cilj primijenivši Kuhlthauin teorijski model u ovakvo istraživanje i primjer dobre prakse i time doprinijeli boljem razumijevanju vođenoga istraživačkog učenja te da takav oblik rada ima pozitivne utjecaje na školu i njezine dionike.

U trećem članku, autora Koha, Gea i Petrellae, naglasak je na suradnji učitelja i školskog knjižničara s ciljem implementacije metoda poučavanja usmjerenih na učenika, kao što su vođeno istraživanje i praktično učenje (engl. *maker learning*).⁷² Suradnja se odvija u fazama planiranja, implementacije i evaluacije. Knjižničari svoj doprinos daju u poučavanju uz individualni pristup i upravljanje razredom te upotrebi informacijske tehnologije. U radu se koriste različitim metodama ukorijenjenima u kognitivnom poučavanju (engl. *cognitive apprenticeship*) (podupiranje, modeliranje, mentoriranje i treniranje). Razredni/predmetni učitelji daju svoj doprinos poznavanjem određenoga predmetnog područja na kojem se radilo. Što se tiče korištenja tehnologije u radu, knjižničari u tom području daju podršku i učiteljima. Trogodišnjim istraživanjem došlo se do zaključaka da ovakva vrsta suradnje značajno olakšava i pospješuje poučavanje u školama usmjereno na učenike.⁷³

Vođeno istraživačko učenje, kao metoda poučavanja, obuhvaća više razine učenja i pokazalo se kao metoda koju učenici rado prihvataju i uz nju, osim što uče o određenom području interesa, razvijaju cijeli niz osobnih kompetencija (od kompetencija *učiti kako učiti* do socio-emocionalnih i suradničkih). Vođeno učenje podrazumijeva i suradnju školskog knjižničara s učiteljima unutar i stručnjacima izvan ustanove, a što je plodno tlo za stvaranje novog okruženja za učenje i lakšeg ostvarivanja planiranih ishoda.

Model vođenog istraživačkog učenja koje je osmislila Kuhlthau vrlo je jasan i egzaktna te je na taj način ovoj metodi učenja dano na važnosti i vidljivosti (autoricu i spomenuti model vrlo se često citira i spominje u okviru metoda učenja za 21. stoljeće). U drugom je članku dan primjer

⁷¹ Ibid, str. 118 – 119.

⁷² Koh, K., Ge, X. i Petrella, J. B. (2022). Librarian-teacher Co-teaching and the Role of School Librarians in Facilitating Inquiry and Maker Learning. *School Library Research*, 25. *School Library Research*, Research Journal of the American Association of school librarians, Volume 25, (2022). Dostupno na <https://www.ala.org/aasl/pubs/slr/vol25> (pristupljeno 17.7.2024.)

⁷³ Ibid.

dobre prakse u slovenskoj školi kao primjer rada s darovitim učenicima, a zbog sličnosti našega i slovenskoga odgojno-obrazovnog sustava možemo teze razmatrati i u kontekstu hrvatskih škola.

Zorno se mogu vidjeti prednosti i kvalitete ovakvog načina rada s učenicima, u odnosu na starije metode poučavanja (lat. *ex cathedra* ili puko prenošenje informacija od učitelja na učenike i njihova reprodukcija bez aktivnog sudjelovanja učenika u samom procesu pronalaženja informacija i donošenja zaključaka).

Na temelju opisanog iskustva rada u svojoj školi autorica ovoga diplomskog rada može izraziti slaganje s opisanim konceptom i metodom poučavanja Kuhlthau te mu dati podršku kao dobrom konceptu za sustavnu primjenu u školama i školskim knjižnicama u neposrednom radu s učenicima koji se žele uključiti u izvannastavne, odnosno projektne aktivnosti.

Školske knjižnice 21. stoljeća, a u skladu sa svojim propisanim zadaćama te stručnim i normativnim aktima, ovakav oblik rada s učenicima trebaju držati profesionalnim prioritetom. Ova razina neposrednog rada s učenicima zadovoljila bi također i predložene razine *Modela kvalitetne školske knjižnice* koje opisuju Vilar i Novak Zabukovec – kvalitetne *načine djelovanja* (interaktivna, dostupna i integrirana) te kvalitetne *ishode djelovanja* školskih knjižnica (važna i popularna te učinkovita).⁷⁴ Kao i više razine aktivnosti školske knjižnice *Loertscherove taksonomije*.⁷⁵

⁷⁴ Vilar, P. i Zabukovec Novak, V. (2023). *Model kakovostne šolske knjižnice: zasnova in uresničevanje v praksi*, U: Krapše, T. (ur.), *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti* : [znanstvena monografija]. 2. popravljena spletna izd. str. 205 – 236. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2023. Dostupno na https://www.zrss.si/pdf/Pogled_na_solo_21_stoletja.pdf (pristupljeno 4.8.2024.)

⁷⁵ Loertscher, D. V. (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood Colorado: Libraries Unlimited. Dostupno na Internet Archives <https://archive.org/details/taxonomiesofsch0000loer/page/n7/mode/2u> (pristupljeno 16.1.2025.)

4. Projekt "Težimo izvrsnosti" – primjer dobre prakse

U nastavku rada bit će prikazan projekt "Težimo izvrsnosti" OŠ Bedekovčina kao primjer izvannastavnih aktivnosti uz primjenu suvremenih metoda rada, uključujući i vođeno istraživačko učenje. Na kraju poglavlja predstavljeni su rezultati evaluacije i posrednog i neposrednog učinka na odgojno-obrazovna postignuća učenika, kao i postignuća djelatnika i škole u cjelini.

4.1. Procjena stanja i potreba

U OŠ Bedekovčina 2018. godine provedeno je opsežno samovrednovanje nakon čega su se izdvojila područja za nužno unaprjeđenje.⁷⁶

Rezultati su pokazali da 17 % učenika sadržaje većine predmeta "uopće ili uglavnom" ne smatra zanimljivima, 22 % učenika način predavanja učitelja i organizacije nastavnog procesa smatra "uglavnom ili u potpunosti" dosadnim, 22 % svih učenika "uopće ili uglavnom" ne voli ići u školu. Odgovori učenika u velikoj se mjeri poklapaju s rezultatima praćenja i analize uspjeha učenika, gdje je kod određenog dijela učenika niska razina postizanja odgojno-obrazovnih ishoda i relativno nizak opći uspjeh.

Najniži rezultati uočavaju se u prirodoslovnoj grupi predmeta i u matematici, gdje se znanje stječe i nadograđuje od nižih razreda i teško je nadoknaditi propušteno. I rezultati PISA testiranja 2018. pokazivali su da učenici iz Republike Hrvatske ostvaruju ispodprosječne rezultate u prirodoslovnoj i matematičkoj pismenosti (36., odnosno 40. mjesto).⁷⁷

Temeljem tih, ali i drugih podataka, donesen je *Razvojni plan škole*, u kojem su, među ostalim, izdvojena prioritetna područja:⁷⁸

1. *Podizanje razine odgojno-obrazovnih postignuća učenika, posebno iz STEM grupe predmeta, uz primjenu suvremenih, inovativnih metodičkih i didaktičkih pristupa.*

Poznato je da korištenje novih i inovativnih nastavnih metoda osigurava kvalitetnije usvajanje odgojno-obrazovnih ishoda u odnosu na tradicionalne metode poučavanja jer je učenik u središtu procesa učenja, ima aktivnu ulogu te može utjecati na sam proces poučavanja. Metode

⁷⁶ Osnovna škola Bedekovčina (2020). *Erasmus+ KA1 projekt "Abeceda znanosti"*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 2.1.2025.)

⁷⁷ Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (bez dat.). *PISA 2018 priopćenje za medije – čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost*. Dostupno na <https://pisa.ncvvo.hr/nacionalni-izvjestaji-sazeci-i-priopcenja/> (pristupljeno 15.1.2025.), str. 2.

⁷⁸ Osnovna škola Bedekovčina (2018). *Godišnji plan i program škole 2018./2019. (prilog - Razvojni plan škole)*.

rada poput istraživačke, projektne i problemski usmjerene nastave pogodne su za rad s učenicima, posebno u STEM području. Zato je potrebno osnažiti učitelje za njihovu primjenu i olakšati učenicima stjecanje funkcionalnih znanja s područja prirodoslovlja i matematike. Uz autorski projekt škole "Težimo izvrsnosti", koji će biti opisan u nastavku, ali i druge projekte i izvannastavne aktivnosti te sadržaje redovne nastave u kojoj se ističu upravo opisane metode, učenici lakše i kvalitetnije usvajaju znanja STEM područja.

2. Podizanje razine motivacije učenika za nastavne sadržaje općenito, a posebno iz STEM grupe predmeta, uz primjenu suvremenih, inovativnih metodičkih i didaktičkih pristupa.

Upravo zato što opisane metode rada učenika stavljaju u aktivnu ulogu i daju mu slobodu da istražuje i dođe do rezultata na način koji mu najviše odgovara, a pri tom surađuje s vršnjacima i učiteljima, učenici postaju motiviraniji i angažiraniji za nastavne aktivnosti.

U projekt "Težimo izvrsnosti" redovito se uključuju i učenici koji ne postižu očekivane ishode na redovnoj nastavi, koji imaju teškoće u učenju, koji su skloni izbjegavanju nastave i otporu prema radu, koji ometaju nastavu ili iskazuju druge teškoće u ponašanju. No, na radionice u projektu "Težimo izvrsnosti" (i slične neobavezne aktivnosti) dolaze redovito (iako se aktivnosti održavaju subotama ili praznicima), uključuju se aktivno i konstruktivno, usvajaju predviđene ishode, surađuju s drugima, druže se, komuniciraju, pažljivi su i poštuju pravila rada. Unatrag 8 godina, koliko projekt traje, nije bilo situacije ozbiljnijega neprihvatljivog ponašanja, sukoba ili potrebe za značajnijom pedagoškom intervencijom, iako radionice pohađa i do 90-ak učenika u istom terminu.

3. Razvoj europske dimenzije škole (upoznavanje s primjerima dobrih praksi u europskim školama, razmjena iskustava te razvoj umrežavanja).

S ciljem podizanja razine izvrsnosti škola kontinuirano potiče stručna usavršavanja svojih djelatnika. Mnogi cjeloživotno učenje vide kao sastavni i neizostavni dio profesionalnog identiteta. Kao velik potencijal vide mogućnost stručnog usavršavanja putem europskih mobilnosti i izgradnju mreže suradnje s kolegama i sustručnjacima izvan naše države kako bi usporedili način poučavanja i stečena iskustva prenijeli drugim kolegama u školi te ih primijenili u uvjetima škole u kojoj rade.

Idući tim smjerom, otvaraju se i nove mogućnosti za učenike, da aktivno sudjeluju u zajedničkom učenju s vršnjacima iz drugih zemalja, uče od stručnjaka iz drugih škola i tako osnažuju i grade svoje kapacitete u mnogim područjima.

OŠ Bedekovčina se pomoću izvannastavnih aktivnosti povezuje s lokalnom i širom zajednicom, drugim stručnim institucijama i partnerima, čime lakše osigurava financijske i iskustvene

resurse pomoću kojih uspješnije ostvaruje ciljeve i zadatke osmišljenih aktivnosti. Rezultatima rada, zahvaljujući izvannastavnim aktivnostima i raznim projektima (uključujući i projekt "Težimo izvrsnosti"), škola se afirmirala i postala vidljiva na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, posebno u Erasmus+ i eTwinning projektima gdje se povezuje i razmjenjuje iskustva te zajednički osmišljava i realizira aktivnosti s učiteljima i učenicima iz drugih zemalja. Na regionalnoj i nacionalnoj razini postignuti su u određenim područjima iznimni rezultati, kako djelatnika, tako i učenika, a upravo na temelju rada u izvannastavnim aktivnostima (npr. Centar izvrsnosti za prirodoslovlje Krapinsko-zagorske županije [KZZ], Europske talent točke, jedna od četiri europske točke za rad s darovitim učenicima u KZZ, Erasmus akreditacija (2023. – 2027.), status eTwinning škole više godina, nagrađivanih učitelja i učenika).

4.2. Koncept projekta i primjeri aktivnosti

Projekt "Težimo izvrsnosti" višegodišnji je autorski projekt koji je svojom idejom i vizijom te okvirnom strukturom potaknuo sadašnji ravnatelj Ivan Paradi te sa skupinom motiviranih djelatnika i provodi već niz godina.⁷⁹ Prvi ciklus projekta održan je školske godine 2016./2017. i od tada se, u sličnome početnom formatu, ali uz stalne nadogradnje i osvježanja, provodi svake školske godine, bez prekida, već 8 godina, čak i tijekom pandemije. Projekt je, ovisno o godini, (su)financiran sredstvima Općine Bedekovčina ili iz drugih izvora (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Krapinsko-zagorska županija).

Projekt je namijenjen zainteresiranim, talentiranim, motiviranim i (potencijalno) darovitim učenicima škole s ciljem razvoja njihovih interesa, kreativnosti i kompetencija. Primjenjivani su nastavni oblici, strategije te sredstva i pomagala koja se ne koriste u dostatnoj mjeri u redovitoj nastavi – integrirana terenska i učionička nastava, projektna te problemski i radno-istraživački usmjerena nastava, suradnički oblici rada (rad u paru, timu i sl.), informacijsko-komunikacijska tehnologija, suvremena oprema i sl.

Potrebu za osmišljavanjem i realizacijom projekta potaknula je:

- nekomplementarnost dijelova nastavnog plana i programa sa stvarnim potrebama i osobinama današnjih učenika te zahtjevima daljnjeg školovanja i tržišta rada

⁷⁹ Osnovna škola Bedekovčina (bez. dat). *Projekti: Težimo izvrsnosti* (bez dat.). Dostupno na http://os-bedeckovcina.skole.hr/skola/projekti/te_imo_izvrsnosti (pristupljeno 4.2.2025.)

- potreba za razvijanjem generičkih kompetencija kod učenika, logičkog promišljanja i zaključivanja te rješavanja problemskih situacija koje u redovitoj nastavi nisu dovoljno zastupljene
- poticanje i razvijanje motivacije, kreativnosti te pružanje učenicima čim više mogućnosti za stjecanje novih znanja i vještina, kao i formiranje stavova i sustava vrijednosti učenjem u neposrednoj stvarnosti
- maksimalno iskorištavanje zainteresiranosti, motiviranosti, talentiranosti i (potencijalne) darovitosti naših učenika
- stvaranje prilika učenicima za iskustvo rada u timu, mentorski rad, suradničko i vršnjačko poučavanje te poticanje razvoja socio-emocionalnih i komunikacijskih vještina na relaciji učenik – učenik, učenik – djelatnik/mentor.⁸⁰

Projekt se realizira kao izvannastavna aktivnost, putem radionica, uglavnom STEM grupe predmeta, prema određenim uzrastima, tijekom školske godine, u razdoblju od prosinca/ožujka do srpnja, u vrijeme školskih praznika ili subotama. Sudjelovanje je učenika dobrovoljno, uz suglasnost roditelja.

Kao što je navedeno, intenzivna je primjena nastavnih oblika, strategija te sredstava i pomagala koja se ne mogu u velikoj mjeri upotrebljavati u redovitoj nastavi:

- radno-istraživačka interaktivna nastava
- integrirana terenska i učionička nastava
- problemski i projektno usmjerena nastava
- mentorski rad
- suradničko učenje i vršnjačko poučavanje
- izvođenje pokusa, vršenje mjerenja, rješavanje problema, upotreba digitalnih uređaja i alata, pribora za kemijska, biološka i fizikalna mjerenja i pokuse itd.

Pojedini učenik može odabrati radionice kod jednog mentora i onda u nekoliko termina radi na zadacima iz nekog područja i teme. Svaki mentor prije početka projekta osmisli kurikulum od 12 do 35 sati s područja svojih kompetencija i interesa. Obično odaberu jednu temu kojom se bave cijelim kurikulumom. Svake se godine zainteresirani djelatnici jave sa svojim kurikulumima i idejama koje se objedine, predstave i ponude učenicima promotivnim

⁸⁰ Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.)

aktivnostima (usmenim informiranjem po razredima, neposrednim motiviranjem učenika od strane mentora, plakatima, videom ili prezentacijom o projektu, letcima, objavom na mrežnoj stranici itd.). Obično je zastupljeno 5 – 8 različitih područja po školskoj godini.

Tako su unatrag 8 godina trajanja projekta ponuđene teme iz sljedećih područja:

1. Matematika (projekti: *"Je li skuplja domaća ili kupljena kremšnita?"*, *"Potraga za blagom"*, *"Geometrijski grad; Simetrije; Izgradnja kuće"*, *"Koliko košta palačinka?"* itd.)
2. Fizika (projekti: *"Elektromagnetizam"*, *"Svjetlost i mašta mogu svašta"*, *"Brzina toka vode u potoku, frekvencija prometa"*, *"Igrajmo se s valovima"*, *"Pokusi s vakuumom"* (prikazano na Slici 2), *"Glumim i fiziku učim"* itd.)

Slika 2. Radionica iz Fizike, *Pokusi s vakuumom*⁸¹

3. Kemija (projekti: *"Utjecaj čovjeka na kvalitetu vode rijeke Krapine"* (prikazano na Slikama 3 i 4), *"Čarolija iz vrta"* i sl.)
4. Prirodoslovlje (projekt *"Staništa"*, ekologija)

⁸¹ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (29.4.2023.). *Foto i video galerija*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=309&limit=&curr_page=2 (pristupljeno 4.2.2025.)

Slika 3. Uzimanje i analiza uzoraka vode (Rijeka Krapina)⁸²

Slika 4. Analiziranje prikupljenih podataka s terena (Rijeka Krapina)⁸³

5. Opće radionice za poticanje kreativnog/logičkog mišljenja (pokusi, zagonetke, mozgalice, projekti: "Svemir", "Ptice našeg zavičaja" (posjet mini ZOO), "Put oko

⁸² Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (16.5.2021.). *Foto i video galerija*. Dostupno na <http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=272> (pristupljeno 4.2.2025.)

⁸³ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (6.5.2023.). *Foto i video galerija*. Dostupno na <http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=311> (pristupljeno 4.2.2025.)

svijeta", "Čovjek – to sam ja", "Mala škola ljekovitog bilja našeg zavičaja", "Jednostavne i zabavne STEAM aktivnosti", "STEM aktivnosti s vodom" itd.)

6. Engleski jezik (*"English through sports: games, riddles, cartoons", "Orienteering", "Anglo-saxon literature and cultural heritage" itd.*)
7. Abeceda znanosti – integracija STEM predmeta za niže razrede (predmetni učitelji odrađuju po nekoliko sati iz prirodoslovlja, kemije, fizike, matematike u razrednoj nastavi)
8. Geografija (projekti: *"Svemir", "Stanovništvo" itd.*).

Ostalo:

9. Medijska pismenost (videoradionica)
10. Dobri i dragi naš kaj (jezično područje)
11. Metodologija istraživanja (psihologija, geografija, matematika – projekt *"Provesti istraživanje je lako, nauči kako"*).

U projekt se mogu, i redovito se uključuju, svi zainteresirani učenici područne i matične škole (kako oni s teškoćama, prosječnim sposobnostima, tako i oni s natprosječnim i ekstremno visokim sposobnostima – daroviti učenici). Politika nositelja projekta (i vodstva škole općenito) jest da se svakom učeniku koji se želi uključiti, omogući uključivanje i prilagodi dio aktivnosti njihovim potrebama i sposobnostima s obzirom na to da se radi o manjim grupama, fleksibilnim kurikulumima i sadržajima te praktičnim aktivnostima u kojima mogu sudjelovati svi učenici bez obzira na sposobnosti, na način na koji mogu i odgovara im (u okviru zadanoga i u skladu s pravilima rada). (Potencijalno) daroviti učenici tada preuzmu zahtjevnije uloge u timu, vode ostale u radu, rješavanju problema, donošenju zaključaka, pomažu vršnjacima kojima je to potrebno i koji preuzimaju manje zahtjevne, praktične zadatke. Na taj način uče koncept inkluzivnosti i etiku rada u timu, vještine suradnje i podjele poslova u skladu s individualnim sposobnostima vršnjaka te razvijaju svoje socio-emocionalne i komunikacijske vještine.

Tijekom svakog ciklusa projekta nastoji se osigurati i sudjelovanje vanjskih suradnika, bilo u školi, bilo posjetima institucijama ili događajima iz STEM područja kako bi učenici stekli šira iskustva i znanja, a često i usvojili i nove načine i kutove sagledavanja određene teme i praktičnog poučavanja.

Tako su u sklopu projekta u neposrednome praktičnom radu s učenicima sudjelovali i stručnjaci i edukatori iz: *Instituta Ruđer Bošković, Udruge e-student, Mobilnog Parka znanosti, Pokretnog planetarija Odiseja* itd.

Također, za učenike koji su uključeni u projekt, svake se godine organizira terenska nastava u suradnji s drugim stručnim ili edukativnim ustanovama ili manifestacijama. Tu valja spomenuti i Krapinsko-zagorsku županiju koja ulaže mnogo napora u odgojno-obrazovnu podršku učenicima te otvara mogućnosti za njihovo uključivanje u manifestacije popularizacije znanosti, projekte s takvom tematikom i edukativne aktivnosti (poput *Znanstvenog piknika*, platforme *Lumen* za podršku darovitoj djeci u KZZ itd.).

Učenici su tijekom godina provođenja projekta "Težimo izvrsnosti" posjetili *Frizbijadu* (zajednički otvoreni dan Instituta Ruđer Bošković i Instituta za fiziku), *STEAM Festival* (projekt "STEM akademija" u organizaciji Hrvatskog ureda za kreativnost i inovacije u Zagrebu), *GIF (Garešnica Infinity festival)*, *Večer znanosti* u Pregradi i drugo.

Učenici se često uključuju u, već sada, tradicionalne manifestacije gdje predstavljaju naučeno, pokazuju svoje uratke ili projekte na kojima su radili, vježbaju svoje prezentacijske i socijalno-komunikacijske vještine te upoznaju učenike i edukatore iz drugih škola, institucija, područja. Učenici uključeni u projekt "Težimo izvrsnosti" redovito su, već niz godina edukatori – izlagači na *Znanstvenom pikniku*⁸⁴ (najvećoj manifestaciji popularizacije znanosti u zemlji) i *YouTube kanalu ZEZ*.⁸⁵

Tijekom takvih nastupa i priprema za nastupe učenici uspostavljaju bolje odnose s mentorima u neformalnijem okruženju, uče raditi u timu, uče samostalnosti i poduzetništvu te inicijativnosti. Uspješno prikazivanje svojeg rada i rada škole osnažuje njihovo samopouzdanje i omogućuje im iskustvo primjene naučenoga te daje smisao onome što uče u školi, primjenom naučenoga u kontekstu života u interakciji s vršnjacima, roditeljima, zainteresiranom javnosti.

Krajem školske godine u školi se također organizira prikaz projektnih aktivnosti "Težimo izvrsnosti" za roditelje, ostale učenike i lokalnu zajednicu te goste iz drugih škola i institucija. Učenicima i djelatnicima dodijele se priznanja i zahvalnice te se organiziraju punktovi na kojima se praktično izvodi ili predstavlja što se radilo ili što je produkt održanih radionica, a

⁸⁴ *Znanstveni piknik* (bez dat.). Dostupno na <http://znanstvenipiknik.weebly.com> (pristupljeno 5.2.2025.)

⁸⁵ *Pokusi s vakuumom*, 12 ZP, 6. i 7.10.2023., *OŠ Bedekovčina* (27.10.2023.). Dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=G5NsJTixByg> (pristupljeno 5.2.2025.)

posjetitelji mogu isprobati pokuse, sudjelovati u interaktivnim aktivnostima, naučiti nešto novo na zanimljiv način, uz ugodno druženje učenika, roditelja i djelatnika.

Provedba projekta uvijek je medijski popraćena – objavama na regionalnim portalima, mrežnim stranicama škole, Općine Bedekovčina, Krapinsko-zagorske županije, eTwinning portalu itd.⁸⁶

4.3. Kamp OŠ Bedekovčina

Slika 5. Zastava s logom kampa OŠ Bedekovčina⁸⁷

Školske godine 2020./2021. projekt dobiva dogradnju i dodanu vrijednost. Sama svečana završnica projekta "Težimo izvrsnosti" pretočena je u višednevno druženje pomoću Kampa OŠ Bedekovčina (*Na Slici 5 je prikazana zastava, a na Slici 6 logo Kampa*). Kamp je nastao kao spoj ideje učenika škole da se organizira izvannastavna aktivnost izviđači i želje mentora u projektu "Težimo izvrsnosti" da se učenicima stvore uvjeti za učenje u neposrednoj okolini uz

⁸⁶ zagorje.com (13.4.2023.). *Odličan projekt: U OŠ Bedekovčina i ove školske godine teže izvrsnosti*. Dostupno na https://www.zagorje.com/mobile/clanak/vijesti/odlican-projekt-u-os-bedekovcina-i-ove-skolske-godine-teze-izvrsnosti?fbclid=IwAR2KOKtUeTYNiFv_tCZmH24i0kROjTjPvPx2H9zSLXG-OxZQF2UkEaap8SQ (pristupljeno 9.2.2025.)

⁸⁷ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Prvi kamp OŠ Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/kamp_o_bedekov_ina?news_id=1742#mod_news (pristupljeno 5.2.2025.)

osobno iskustvo i suradnju s vršnjacima i mentorima. Ideja je prijavljena na natječaj za *Participativni dječji proračun Krapinsko-zagorske županije* na kojem je i osvojila pravo na sufinanciranje, pa je u srpnju 2021. godine i ostvaren 1. kamp OŠ Bedekovčina.

Slika 6. Logo kampa koji je zajednički osmislilo dvoje djece uključeno u projekt "Težimo izvrsnosti"⁸⁸

Namjera je Kampa da učenici i djelatnici zajedno provedu dva-tri dana i jednu-dvije noći u školi i prostoru oko nje, u zajedničkim aktivnostima tijekom dana, uz radionički, istraživački interaktivni način rada, kako je ranije opisano, zajedno noće u kampu te imaju organizirane kvalitetne aktivnosti slobodnog vremena. Kamp se održava nakon završetka nastave, početkom srpnja. U kampu sudjeluju učenici koji su se prijavili za projekt "Težimo izvrsnosti" i koji žele u njemu sudjelovati. Prve tri godine kamp je bio organiziran za učenike 3. – 5. razreda, a školske godine 2024./2025. mogućnost je sudjelovanja proširena na svu djecu koja su se uključila u projekt "Težimo izvrsnosti", od 1. do 8. razreda.

Učenici i mentori uz vodstvo izviđača *Saveza izviđača Hrvatske* [SIH] samostalno podižu kamp (*prikazano na Slici 7*), grupiraju se po šatorima te tijekom dana sudjeluju u raznim aktivnostima, prema rasporedu (*Prilog 1, str. 52*). U dio aktivnosti uključuju se i drugi učenici (npr. u radionice vanjskih suradnika) ili stariji učenici koji kao vršnjaci mentori provode aktivnosti s mlađom djecom koja su u kampu.

Mentori i učenici sami vode brigu o čišćenju kampa, pospremanju blagovaonice, suđa, pripremi hrane (ponekad se volonterski uključuje i tehničko osoblje škole).

Večeri se provode uz logorsku vatru, pečenje kukuruza i sljezovih kolačića, promatranje neba teleskopom, čitanje priča i razgovor oko logorske vatre. Učenici i mentori noće u šatorima.

⁸⁸Ibid.

Slika 7. Postavljanje šatora u kampu pokraj škole uz vodstvo izviđača SIH⁸⁹

Svake se godine osigura i gostovanje vanjskih predavača iz STEM područja, no i iz područja knjižničarstva (npr. predstavljanje slikovnice "Jabukan"), snalaženja u prirodi (Savez izviđača Hrvatske), STEAM područja (Udruga *Čudesna šuma*), znanstveno-edukativnih udruga. Posjete se i obližnji lokaliteti na kojima se održava terenska nastava iz STEM područja (Bedekovčanska jezera – *prikazano na Slici 8*), jezero Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata, obližnja šuma, livada i sl.).

⁸⁹ Ibid.

Slika 8: Radionica iz Prirode (Bedekovčanska jezera)⁹⁰

Edukativne aktivnosti provode se pomoću suvremenih metoda rada i radioničkog načina rada te rada na terenu, u manjim skupinama, kako je već ranije opisano. Dio radionica provode mentori iz samog projekta, djelatnici škole, u skladu s kurikulumom i područjem koje su istraživali u projektu "Težimo izvrsnosti", a dio aktivnosti provode vanjski suradnici.

Učenicima se između edukativnih aktivnosti uvijek ponude i organiziraju vođene, ali i slobodne kreativne, društvene i sportske aktivnosti (*prikazano na Slici 9*). Koliko su tako organizirane aktivnosti slobodnog vremena djeci privlačne i zabavne, može se vidjeti tijekom trajanja kampa kada su njihovi mobilni uređaji i po nekoliko sati na za to predviđenom mjestu, a djeca se često i ne sjete na njih. Može se zaključiti da kad se djeci ponudi primjeren sadržaj koji im je zanimljiv, a najčešće može biti vrlo jednostavan (crtanje kredama po betonu, badminton, dodavanje loptom, društvene igre, Twister ili lovice) i ako se odrasli angažiraju pri tome na odgovarajući način, djeca će radije odabrati igru nego mobilni uređaj. Korištenje mobilnih uređaja u kampu svedeno je na javljanje roditeljima nekoliko puta tijekom dana. Naglasak je na druženju, neposrednoj međusobnoj komunikaciji, zajedničkoj igri i učenju.

Školska se knjižnica u okviru svojih zadaća i zaduženja može vrlo aktivno uključivati u kreiranje i provođenje opisanih edukativnih aktivnosti, kao i aktivnosti slobodnog vremena, ako

⁹⁰ Ibid.

ne i preuzeti inicijativu u školi u tom području, kako u ovakvim projektima, tako i u svojem redovnome svakodnevnom radu.

Slika 9. Slobodno vrijeme u kampu (sportske i društvene igre)⁹¹

Slika 10. Radionica iz orijentacije (korištenje kompasa)⁹²
(ravnatelj Ivan Paradi, prof. geografije)

⁹¹Ibid.

⁹² Ibid.

Slika 11. Čitanje priče "Jabukan" oko logorske vatre (čita autorica Lana Momirski)⁹³

U školskoj godini 2023./2024. koncept kampa učinio je iskorak preoblikovavši se u terensku nastavu na lokacijama udaljenima od same škole. Tako su učenici razredne nastave uključeni u projekt proveli dva dana na terenskoj nastavi u *Planinarskom domu „Dvorac Stara Sušica”*⁹⁴ (prikazano na Slici 12), a učenici predmetne nastave dva dana u *Planinarskoj kući „Belecgrad”*⁹⁵, Ivanščica (prikazano na Slikama 13 i 14).

⁹³ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2023.). *Album: 3. kamp OŠ Bedekovčina, 8.-10.7.2023.* Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=313&limit=&curr_page=3 (pristupljeno 4.2.2025.)

⁹⁴ Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Terenska nastava - Dvorac Stara Sušica, 3. i 4. srpnja.* Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1805#mod_news (pristupljeno 3.2.2025.)

⁹⁵ Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Kamp OŠ Bedekovčina - Ivanščica, 5. i 6. srpnja.* Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1806#mod_news (pristupljeno 3.2.2025.)

Slika 12. Terenska nastava učenika 1. – 4. razreda u projektu "Težimo izvrsnosti" (Planinarski dom "Dvorac Stara Sušica")⁹⁶

Oba dana bila su ispunjena aktivnostima iz STEM područja, bilo mentora iz OŠ Bedekovčina, bilo vanjskih suradnika (*Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjima prirode KZZ*, edukatora u sklopu Planinarskog doma "Dvorac Stara Sušica" i "Kuće zvijeri").

Slika 13. Kamp pokraj Planinarskog doma "Belecgrad", Ivanščica⁹⁷

⁹⁶ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Terenska nastava, Stara Sušica*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=332&limit=&curr_page=0 (pristupljeno 4.2.2025.)

⁹⁷ Slika preuzeta s: Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Kamp OŠ Bedekovčina - Ivanščica, 5. i 6. srpnja 2024.* Dostupno na <http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=331> (pristupljeno 4.2.2025.)

Slika 14. Radionice mentora u projektu "*Težimo izvrsnosti*", Ivanščica⁹⁸

4.4. Evaluacija projekta

Škola je unatrag 10-ak, a posebice zadnjih 5 godina puno ulagala u područja definirana kao prioriteta u svome *Razvojnom planu*. Najviše je uloženo u stručno usavršavanje djelatnika, posebno motiviranih i zainteresiranih za dodatan rad s učenicima u redovnoj nastavi, izvannastavnim aktivnostima i projektima – poput autorskog projekta "*Težimo izvrsnosti*", ali i drugih projekata vanjskih nositelja te vlastite Erasmus+ projekte (KA1, KA2 i strateška partnerstva) u kojima škola ima već bogato iskustvo kao nositelj ili partner drugim školama u zemlji ili šire. Na taj način se uvelike razvila europska dimenzija škole (upoznavanje s primjerima dobrih praksi u europskim školama, razmjena iskustava te razvoj umrežavanja).

Na temelju statistika iz pedagoške dokumentacije (ocjena učenika iz STEM grupe predmeta), provedenih anketa, individualnih postignuća učenika, postignuća škole na Nacionalnim ispitima iz STEM grupe predmeta te provedenih evaluacija može se zaključiti da je podignuta

⁹⁸ Ibid.

razina odgojno-obrazovnih postignuća učenika, posebno iz STEM grupe predmeta, uz primjenu suvremenih, inovativnih metodičkih i didaktičkih pristupa.

Također je podignuta razina motivacije učenika za nastavne sadržaje općenito, a posebno iz STEM grupe predmeta. Tijekom godina broj zainteresirane, motivirane i (potencijalno) darovite djece koja su se uključila u projekt "Težimo izvrsnosti" raste, a posebno je značajan u godini pandemije i "lock downa" kada su izvannastavne i izvanškolske aktivnosti zaustavile svoj rad ili su ga smanjile u opsegu i intenzitetu. Od početnih 56 djece u projektu, šk. g. 2016./2017., projekt je narastao na stalnih 90-ak djece, što je oko 20 % ukupnog broja učenika škole. U *Tablici 1* vidljiv je rast broja zainteresiranih učenika koji se uključuju u projekt svake godine.

Tablica 1. Broj učenika u projektu "Težimo izvrsnosti" 1 – 8

naziv	godina	broj mentora	broj djece u projektu (% od ukupnog broja učenika škole)	ukupan broj učenika u školi
Težimo izvrsnosti 1	2016. - 2017.	10	56 (14%)	406
Težimo izvrsnosti 2	2017. - 2018.	11	55 (14 %)	388
Težimo izvrsnosti 3	2018. - 2019.	9	74 (19%)	390
Težimo izvrsnosti 4	2019. - 2020.	9	77 (19%)	393
Težimo izvrsnosti 5	2020. - 2021.	7	98 (25%)	400
Težimo izvrsnosti 6	2021. - 2022.	7	87 (21%)	409
Težimo izvrsnosti 7	2022. - 2023.	8	94 (22%)	418
Težimo izvrsnosti 8	2023. - 2024.	6	85 (20%)	415

Kako bi se pratila postignuća, ostvarenje ciljeva *Razvojnog plana škole* i odredio daljnji smjer ulaganja, redovito se provode različiti oblici evaluacije, na svim razinama odgojno-obrazovnog rada. U nastavku će biti izdvojeni najbitniji pokazatelji da ulaganje u neposredan rad s učenicima uz ranije opisane, suvremene oblike i metode rada pomoću educiranih i kompetentnih djelatnika (među kojima svakako svoje mjesto može i treba naći i školski knjižničar) stvara pozitivan učinak u odgojnom i obrazovnom smislu. Učinkovitost i zadovoljstvo provođenjem opisanih izvannastavnih aktivnosti potvrđuju i svi sudionici, posredni i neposredni – učenici, djelatnici, roditelji, pa i konkretni rezultati učenika i djelatnika na raznim natjecanjima, nacionalnim ispitima, manifestacijama, napredovanjima i drugim oblicima priznanja školi za postignute uspjehe, posebno unatrag 5 godina.

Za potrebe izvješćivanja na kraju provođenja Erasmus+ projekta i evaluacije zacrtanih ciljeva, napravljena je temeljita usporedba rezultata procjene odnosa učenik – učitelj, psihosocijalnog

ozračja škole, prisustva neprihvatljivih oblika ponašanja i kvalitete nastavnog procesa učenika 5. – 8. razreda u 2018. i 2020. godini. Uspoređeni su rezultati dobiveni opširnim Samovrednovanjem škole 2018. godine (većina učenika škole) s rezultatima provedene "on-line" ankete u lipnju 2020. godine (79 ispitanih učenika).

U nastavku će biti izdvojeni rezultati koji se odnose na kvalitetu nastavnog procesa u koji su uključene i izvannastavne aktivnosti (STEM područje, projekt "Težimo izvrsnosti").⁹⁹

Najvažniji pozitivni pomaci u spomenutim područjima u razdoblju 2018. – 2020. jesu:

- postotak ispitanih učenika koji vole ići u školu u predmetnoj nastavi porastao je s 69,94 % na 87,3 %
- postotak ispitanih učenika koje škola potiče na razmišljanje i stvaranje novih ideja porastao je s 80,83 % na 96,2 %
- postotak ispitanih učenika kojima je sadržaj većine predmeta zanimljiv porastao je s 76,17 % na 89,9 %
- postotak ispitanih učenika koji smatraju da između učenika i učitelja vladaju dobri odnosi porastao je s 86,01 % na 97,5 %.

Također su dodatnim pitanjima istom anketom za učenike 5. – 8. razreda dobiveni rezultati o spomenutim područjima (N=79):

- 92,4 % ispitanih učenika smatra da se u školi poštuje različitost
- 91,2 % ispitanih učenika smatra da im učitelji nastavu nastoje učiniti zanimljivijom korištenjem suvremenih, kreativnih i inovativnih nastavnih metoda
- 92,4 % ispitanih učenika smatra da u školi vlada ugodno, toplo i veselo ozračje
- 96,2 % ispitanih učenika smatra da učitelji održavaju dobre odnose s njima.

Tijekom 2. odgojno-obrazovnog razdoblja školske godine 2022./2023. proveden je upitnik među učenicima predmetne nastave o percepciji nastave, projekata i izvannastavnih aktivnosti iz STEM područja (velikim dijelom su to aktivnosti u projektu "Težimo izvrsnosti").

Većina učiteljica uključenih u projekt "Težimo izvrsnosti" ujedno su i učiteljice STEM grupe predmeta te i u redovnoj nastavi primjenjuju suvremene i inovativne metode i načine rada (a posebno u izvannastavnim aktivnostima i projektima).

⁹⁹ Osnovna škola Bedekovčina (2020). *Erasmus+ KA1 projekt "Abeceda znanosti"*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 2.1.2025.)

Od ukupno 200 učenika predmetne nastave (5. – 8. razred), upitnik je ispunilo 116 učenika.

- Ukupno 96,6 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da su im nastavni sadržaji STEM grupe predmeta s kojima su se do sad susreli u izvannastavnim aktivnostima i projektu "Težimo izvrsnosti" ili drugim projektima zanimljivi.
- Ukupno 93,9 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da će im znanja i vještine koje su stekli na nastavi STEM predmeta, u izvannastavnim aktivnostima, projektu "Težimo izvrsnosti" i ostalim STEM projektima značajni i korisni za njihovo daljnje obrazovanje i život.
- Ukupno 93,9 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da su unaprjeđenje načina rada uz primjenu suvremenih nastavnih oblika kao što su grupni rad, rad na terenu, izvođenje pokusa, istraživačko učenje, vršenje mjerenja, rješavanje problema i nastavnih pomagala, sredstava i pribora (upotreba digitalnih uređaja i alata, pribora za kemijska, biološka i fizikalna mjerenja i pokuse itd.) koji su korišteni u redovnoj nastavi STEM predmeta, izvannastavnim aktivnostima, projektu "Težimo izvrsnosti" te drugim STEM projektima znatno povećali njihov interes i razinu stečenih znanja i vještina iz STEM područja.
- Ukupno 88,8 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da ih nastava STEM grupe predmeta potiče na razmišljanje i stvaranje novih ideja.
- U nešto većoj mjeri, ukupno 91,4 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da im je sadržaj STEM grupe predmeta zanimljiv.
- Ukupno 90,6 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da im je zanimljiv način na koji predaju učitelji/ce STEM grupe predmeta.
- Ukupno 93,1 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da je unatrag 3 godine povećana količina istraživačke nastave i iskustvenog i praktičnog učenja temeljenoga na problemskom pristupu u redovnoj nastavi STEM predmeta, STEM izvannastavnim aktivnostima te projektu "Težimo izvrsnosti".
- Ukupno 94 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da lakše i kvalitetnije usvajaju znanja STEM predmeta kad se upotrebljavaju suvoremeni oblici rada: iskustveno učenje, praktičan rad, rad na terenu, rješavanje problema, upotreba digitalnih tehnologija i alata i sl.
- Ukupno 92,2 % učenika "u potpunosti se ili uglavnom slaže" s tvrdnjom da su motivirani za učenje kada uče uz praktični rad, istraživačko i iskustveno učenje, rad na terenu, rješavanje problema, upotrebom digitalnih tehnologija i sl.

Osim učenika, evaluaciju o percepciji korisnosti i zadovoljstva provedenim izvannastavnim aktivnostima iz STEM područja su ispunili i roditelji učenika 3. – 8. razreda (N=65 roditelja) i djelatnici (N=29). Dobivene su visoke pozitivne ocjene, vrlo slične kao i kod učenika.

4.5. Učinak

Pozitivni učinci i rezultati koji su poput lavine dobili na zamahu, a proizašli su neposredno i posredno iz projekta "Težimo izvrsnosti" i opisana načina rada s učenicima, u najkraćim crtama bit će pobrojani u nastavku.

- Iz projekta "Težimo izvrsnosti" izrasli su mnogi drugi projekti OŠ Bedekovčina, a posebno treba istaknuti projekte sa STEM tematikom (Erasmus+ KA1 "Kroz različitost do izvrsnosti" i "Abeceda znanosti", projekt "Težimo izvrsnosti – Abeceda znanosti" – natječaj Ministarstva znanosti i obrazovanja za rad s darovitim učenicima itd.), ali i iz područja odgoja za volontiranje ("#zavolontirAJMOse") i aktivnog građanstva ("Daj svoj glas i učini nešto za nas") te dječje participacije.¹⁰⁰
- Na temelju iskustava u osmišljavanju i provođenju spomenutih projekata škola se ohrabrila i bila kompetentnija za provođenje zahtjevnijih projekata, poput Erasmus+ KA2 projekta "Budi rješenje – recikliraj!", Erasmus akreditacija 2023.-2027., SNEP Junior projekta, mala strateška partnerstva, Kamp OŠ Bedekovčina i sl.
- Djelatnici koji su sudjelovali u spomenutim projektima, sa svrhom diseminacije i vidljivosti škole, predstavili su rad i postignuća na raznim stručnim skupovima, portalima i platformama, od školske do međunarodne razine, što je znatno utjecalo na prepoznatljivost škole, povećalo joj značaj i ulogu, posebno u STEM području i u području Erasmus+ i eTwinning projekata, gdje škola prednjači u regiji, pa čak i preuzima edukativnu ulogu školama koje tek kreću tim putem.
- Škola dobiva oznake kvalitete te naslove eTwinning škole (2021./2022. i 2022./2023.).
- Unatrag nekoliko godina u zvanju je napredovalo 12 djelatnika, gotovo svi uključeni u projekt "Težimo izvrsnosti" i/ili Erasmus+ projekte.

¹⁰⁰ Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Projekti*. Dostupno na <http://osbedekovcina.skole.hr/skola/projekti> (pristupljeno 5.2.2025.)

- Čak 7 djelatnika je, neki i više puta, nagrađeno među 500-tinjak najboljih odgojno-obrazovnih djelatnika od 2020. do 2024. (dio njih sudjeluje u projektu "Težimo izvrsnosti").
- Posredni i neposredni učinak ovog projekta na učenike i roditelje vidljiv je u povratnim informacijama provedenih anketa gdje je kvaliteta STEM aktivnosti i motivacija učenika za sudjelovanje u njima ocijenjena vrlo visoko i pozitivno.
- Rezultati su učenika iz STEM predmeta na Nacionalnim ispitima iznad prosjeka Republike Hrvatske (iz fizike, matematike, geografije i kemije – 2023. godine te iz fizike, kemije i geografije – 2024. godine), a dvoje učenika 8. razreda postiglo je 100% na Nacionalnim ispitu iz kemije (2023. godine).
- Učenici postižu dobre i odlične rezultate na županijskoj razini na natjecanjima iz STEM grupe predmeta.
- Na temelju rada u izvannastavnim i projektnim aktivnostima u radu s darovitim učenicima (uključujući i projekt "Težimo izvrsnosti") škola je 2022. dobila prestižan status Europske talent točke (engl. *European Talent Point*) u sklopu Europske mreže za podršku talentiranim učenicima (engl. *European Talent Support Network*, [ETSN]).¹⁰¹
- Djelatnice koje sudjeluju u projektu "Težimo izvrsnosti", uključujući autoricu ovog rada, članice su *Radne skupine za darovite "Futura" KZZ*.¹⁰²
- Škola je 2024. postala *Centar izvrsnosti za prirodoslovlje za KZZ*.¹⁰³
- Škola je svojim radom i objavljivanjem rezultata i projektnih aktivnosti u medijima postala vidljiva i prepoznatljiva u regiji, posebno u STEM području, ali i u drugim područjima koja nisu u središtu ovog rada, što je čini privlačnom i konkurentnom na "tržištu škola".

¹⁰¹ Krapinsko – zagorska županija (bez dat.). *Lumen, Podrška darovitoj djeci Krapinsko - zagorske županije*. Dostupno na <https://lumen.kzz.hr/> (pristupljeno 3.2.2025.)

¹⁰² Krapinsko – zagorska županija (bez dat.). *Lumen, Podrška darovitoj djeci Krapinsko - zagorske županije*. Dostupno na <https://lumen.kzz.hr/futura/> (pristupljeno 3.2.2025.)

¹⁰³ Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Osnovna škola Bedekovčina: Centar izvrsnosti za prirodoslovlje*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/centar_izvrsnosti_za_prirodoslovlje (pristupljeno 3.2.2025.)

5. Zaključak

Školske knjižnice, poštujući svoje propisane zadaće i djelokrug djelatnosti te aktualne teorijske modele kako bi trebale funkcionirati u suvremenim zahtjevima odgoja i obrazovanja, priliku za uključivanje u neposredan rad s učenicima mogu ostvariti uz izvannastavne i projektne aktivnosti te suvremene oblike i metode rada u njima.

Školske knjižnice u osmišljavanju i provođenju kurikuluma izvannastavnih aktivnosti imaju fleksibilnost i slobodu da ih prilagođavaju potrebama učenika i djelatnika škole i vlastitim kompetencijama i profesionalnim sklonostima. Upravo to čini školsku knjižnicu potencijalnim središtem izvannastavnih aktivnosti škole i istraživačkog učenja kao suvremene i učinkovite metode učenja i poučavanja. Kao pokretač takvih aktivnosti školska knjižnica može i treba postati nezaobilazan dio aktivna života škole, ali i lokalne i šire zajednice, uz promociju i vidljivost svojeg rada i rada škole.

Kao što je prikazano primjerom dobre prakse, aktivan, motiviran i sposoban školski knjižničar može, osim provođenja samoga neposrednog rada s učenicima, preuzeti inicijativu u koordinaciji, organizaciji i promociji izvannastavnih/projektnih aktivnosti, a preko njih umrežavanje sa školama i ustanovama koje se bave sličnim aktivnostima i tako osnaživati lokalnu, regionalnu, nacionalnu i, na kraju, europsku dimenziju škole.

Suvremena školska knjižnica, u skladu sa suvremenim principima knjižničarstva te odgoja i obrazovanja, iskorištava aktivno sve svoje potencijale, stvara podržavajuće okruženje za učenje svojim korisnicima, ponajprije učenicima, uspješno ih vodi u vrtlogu promjenljivog informacijskog, tehnološkog i komunikacijskog prostora i s njima stvara nove mogućnosti i nove vrijednosti.

6. Literatura i izvori

1. Andić, D. i Vidas., K. (2021). *Istraživački pristup kao suvremena nastava ili tek odmak od tradicionalne nastave?*. Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu, Vol. 70, No. 1, 2021. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/263041> (pristupljeno 1.2.2025.)
2. Barić, R. i Ljubešić, M. (2023). *Intrinzična motivacija učenika i percepcija motivacijske klime na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture*. Napredak : Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju, Vol. 164 No. 1-2, 2023. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/304347> (pristupljeno 3.2.2025.)
3. Bezinović, P. i Roviš, D. (2011). *Vezanost za školu – analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškolaca*. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol. 49 No. 2. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/74932> (pristupljeno 19.1.2025.)
4. Hrvatski sabor (2008). *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* NN, br. 63/2008-2129. Dostupno na <https://narodne-novine.nn.hr/eli/sluzbeni/2008/63/2129> (pristupljeno 30.12.2024.)
5. IFLA (2015). *IFLA School Library Guidelines, 2nd revised edition*. Dostupno na <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 5.1.2025.)
6. IFLA (2021). *UNESCO-v manifest za školske knjižnice* (Milek, V. i Kranjec-Cižmek, V., [prijevod na hrvatski jezik], 1). Dostupno na <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf> (pristupljeno 18.11.2024.)
7. Koh, K., Ge, X. i Petrella, J. B. (2022). *Librarian-teacher Co-teaching and the Role of School Librarians in Facilitating Inquiry and Maker Learning*. *School Library Research*, 25. - School Library Research, Research Journal of the American Association of school librarians, Volume 25, (2022). Dostupno na <https://www.ala.org/aasl/pubs/slr/vol25> (pristupljeno 17.7.2024.)
8. Kotarski, M. (2021). *Povezanost vezanosti za školu s rizičnim ponašanja učenika predmetne nastave Osnovne škole Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1247#mod_news (pristupljeno 5.1.2025.)
9. Krapinsko – zagorska županija (bez dat.). *Lumen, Podrška darovitoj djeci Krapinsko - zagorske županije*. Dostupno na <https://lumen.kzz.hr/> (pristupljeno 3.2.2025.)

10. Krapinsko – zagorska županija (bez dat.). *Lumen, Podrška darovitoj djeci Krapinsko - zagorske županije*. Dostupno na <https://lumen.kzz.hr/futura/> (pristupljeno 3.2.2025.)
11. Kuhlthau, C.C. (2001). *Guided Inquiry: School Libraries in the 21st Century*. School Libraries Worldwide, 16(1), 1–12. Dostupno na <https://doi.org/10.29173/slww6797> (pristupljeno 15.7.2024.)
12. Loertscher, D. V. (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood Colorado: Libraries Unlimited. Dostupno na Internet Archives <https://archive.org/details/taxonomiesofscho0000loer/page/n7/mode/2u> (pristupljeno 16.1.2025.)
13. Ministarstvo znanosti i kulture (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole* NN, br. 7/2019-147. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html (pristupljeno 1.2.2025.)
14. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum međupredmetne teme Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/istaknute teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/medjupredmetne-teme/kurikulum-medjupredmetne-teme-uciti-kako-uciti-za-osnovne-i-srednje-skole/3858> (pristupljeno 3.2.2025.)
15. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2022). *Smjernice za rad s darovitom djecom i učenicima*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/vijesti/smjernice-za-rad-s-darovitom-djecom-i-ucenicima/5101> (pristupljeno 16.11.2024.)
16. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023). *Eksperimentalni program Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja*. Dostupno na <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf> (pristupljeno 1.2.2025.)
17. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023). *Standard za školske knjižnice* NN, br. 61/2023-1024. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html (pristupljeno 6.10.2024.)
18. *motivacija*. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. Dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/clanak/motivacija> (pristupljeno 3.2.2025.)
19. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (bez dat.). *PISA 2018 priopćenje za medije – čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost*.

- Dostupno na <https://pisa.ncvvo.hr/nacionalni-izvjestaji-sazeci-i-priopcenja/> (pristupljeno 15.1.2025.)
20. *OBJEM* (8.4.2021.). Dostupno na www.zrss.si/objava/projekt-objem (pristupljeno 4.8.2024.)
21. Osnovna škola Bedekovčina (2019). *Godišnji plan i program škole (prilog - Razvojni plan škole)*
22. Osnovna škola Bedekovčina (2020). *Projekti: Erasmus+ KA1 projekt "Abeceda znanosti"*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 2.1.2025.)
23. Osnovna škola Bedekovčina (2023). *Metodički priručnik radionica i INA „Abeceda znanosti“*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/erasmus_ka_1_abeceda_znanosti (pristupljeno 4.1.2025.)
24. Osnovna škola Bedekovčina (29.4.2023.). *Foto i video galerija*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=309&limit=&curr_page=2 (pristupljeno 4.2.2025.)
25. Osnovna škola Bedekovčina (6.5.2023.) *Foto i video galerija*. Dostupno na <http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=311> (pristupljeno 4.2.2025.)
26. Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2023.). *3. kamp OŠ Bedekovčina, 8.-10.7.2023.* Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=313&limit=&curr_page=3 (pristupljeno 4.2.2025.)
27. Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Kamp OŠ Bedekovčina - Ivanščica, 5. i 6. srpnja 2024.* Dostupno na <http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=331> (pristupljeno 4.2.2025.)
28. Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Terenska nastava, Stara Sušica*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/foto-video-galerija?show=album&id=332&limit=&curr_page=0 (pristupljeno 4.2.2025.)
29. Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Kamp OŠ Bedekovčina - Ivanščica, 5. i 6. srpnja*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1806#mod_news (pristupljeno 3.2.2025.)

30. Osnovna škola Bedekovčina (8.7.2024.). *Terenska nastava - Dvorac Stara Sušica, 3. i 4. srpnja*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/?news_id=1805#mod_news (pristupljeno 3.2.2025.)
31. Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Osnovna škola Bedekovčina: Centar izvrsnosti za prirodnoslovlje*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/centar_izvrsnosti_za_prirodnoslovlje (pristupljeno 3.2.2025.)
32. Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Projekti*. Dostupno na <http://osbedekovcina.skole.hr/skola/projekti> (pristupljeno 5.2.2025.)
33. Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Projekti: Težimo izvrsnosti* (bez dat.). Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/te_imo_izvrsnosti (pristupljeno 4.2.2025.)
34. Osnovna škola Bedekovčina (bez dat.). *Prvi kamp OŠ Bedekovčina*. Dostupno na http://os-bedekovcina.skole.hr/skola/projekti/kamp_o_bedekov_ina?news_id=1742#mod_news (pristupljeno 5.2.2025.)
35. Pecko, L. (2015). *Utjecaj problemske nastave na aktivnost učenika u nastavi prirode*. Metodčki obzori : časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, Vol. 10(2015)2 No. 22, 2015. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/clanak/227287> (pristupljeno 28.1.2025.)
36. *Pokusi s vakuumom, 12 ZP, 6. i 7.10.2023., OŠ Bedekovčina* (27.10.2023.). Dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=G5NsJTixByg> (pristupljeno 5.2.2025.)
37. Rašić, M. (2022). *Projektna nastava u suvremenoj školi – stara inovacija*. Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama, Vol. 6. No. 6. 2022. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/432756> (pristupljeno 28.1.2025.)
38. Repinc, U. i Južnič, P. (2013). *Guided Inquiry Projects: Enrichment for Gifted Pupils*. School Libraries Worldwide, 19(1), 114–127. Dostupno na: <https://doi.org/10.29173/slsw6857> (pristupljeno 15.7.2024.)
39. *Škola za život* (bez dat.). Dostupno na <https://skolazazivot.hr/> (pristupljeno 4.2.2025.)
40. Tapia, Paez, M. L. (2009). *School Libraries : An Analysis of the Socio-Economical Differences in Lima*. Thesis, Höskolan i Borås, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap / Bibliotekshöskolan. Dostupno na <https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1311335/FULLTEXT01> (pristupljeno 16.1.2025.)
41. Valjan Vukić, V. (2016). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika – višestruke perspektive*. Školski vjesnik : časopis za pedagošku teoriju i praksu, Vol. 65 No. 1, 2016. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/177319> (pristupljeno 29.12.2024.)

42. Vilar, P. i Zabukovec Novak, V. (2023). *Model kakovostne šolske knjižnice: zasnova in uresničevanje v praksi*, U: Krapše, T. (ur.), *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. str. 205 -236 : [znanstvena monografija]. 2. popravljena spletna izd. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2023. Dostupno na https://www.zrss.si/pdf/Pogled_na_solo_21_stoletja.pdf (pristupljeno 4.8.2024.)
43. Vilar, P. i Zabukovec, V. (2020). *Vloga šolske knjižnice pri razvoju gradnikov bralne pismenosti*. U: Haramija, D. (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. str. 283–303. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Dostupno na <https://doi.org/10.18690/978-961-286-403-3.12> (pristupljeno 4.8.2024.)
44. zagorje.com (13.4.2023.). *ODLIČAN PROJEKT: U OŠ Bedekovčina i ove školske godine teže izvrsnosti*. Dostupno na https://www.zagorje.com/mobile/clanak/vijesti/odlican-projekt-u-os-bedekovcina-i-ove-skolske-godine-teze-izvrsnosti?fbclid=IwAR2KQKtUeTYNiFv_tCZmH24i0kROjTjPvPx2H9zSLXG-OxZQF2UkEaap8SQ (pristupljeno 9.2.2025.)
45. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* NN, br. 87/08-2789. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html (pristupljeno 16.1.2025.)
46. *Znanstveni piknik* (bez dat.). Dostupno na <http://znanstvenipiknik.weebly.com> (pristupljeno 5.2.2025.)

7. Popis slika i tablica

1. **Slika 1.** Model kvalitetne školske knjižnice (preuzeto od Vilar i Zabukovec Novak, 2023) (str. 6)
2. **Slika 2.** Radionica iz Fizike, *Pokusi s vakuumom* (str. 27)
3. **Slika 3.** Uzimanje uzoraka vode (Rijeka Krapina) (str. 28)
4. **Slika 4.** Analiziranje prikupljenih podataka s terena (Rijeka Krapina) (str. 28)
5. **Slika 5.** Zastava s logom kampa OŠ Bedekovčina (str. 31)
6. **Slika 6.** Logo kampa koji je zajednički osmislilo dvoje djece uključeno u projekt "Težimo izvrsnosti" (str. 32)
7. **Slika 7.** Postavljanje šatora u kampu pokraj škole uz vodstvo izviđača SIH (str. 33)
8. **Slika 8.** Radionica iz Prirode (Bedekovčanska jezera) (str. 34)
9. **Slika 9.** Slobodno vrijeme u kampu (sportske i društvene igre) (str. 35)
10. **Slika 10.** Radionica iz orijentacije (korištenje kompasa) (ravnatelj Ivan Paradi, prof. geografije) (str. 35)
11. **Slika 11.** Čitanje priče "*Jabukan*" oko logorske vatre (čita autorica Lana Momirski) (str. 36)
12. **Slika 12.** Terenska nastava učenika 1. – 4. razreda u projektu "Težimo izvrsnosti", (Planinarski dom "*Dvorac Stara Sušica*") (str. 37)
13. **Slika 13.** Kamp pokraj Planinarskog doma "*Belecgrad*", Ivanščica (str. 37)
14. **Slika 14.** Radionice mentora u projektu "Težimo izvrsnosti", Ivanščica (str. 38)
15. **Tablica 1.** Broj učenika u projektu "Težimo izvrsnosti" 1 – 8 (str. 39)

8. Prilozi

Prilog 1 – Primjer rasporeda aktivnosti u Kampu OŠ Bedekovčina (str. 32)

Prvi dan (8. srpnja 2023., subota)	Drugi dan (9. srpnja 2023., nedjelja)
STREAM aktivnosti udruge Čudesna šume (S-science/T-technology/R-reaserch/A-art/M-matematics) 8:00-8:30h – okupljanje, prijava, doručak (OŠ) 8:30-9:00 h – upoznavanje (igra), i upoznavanje s pojmom i postulatima izviđačkog pokreta (Izviđači SIH) 9:00-10:00 h – podizanje kampa i pravila ponašanja (Izviđači SIH, 2 izviđača) 10:00-10:15 h – okrpjeka (OŠ) 10:15-11:45h – izviđačke radionice (izviđači SIH: primjer radionica: Timski duh, izviđačka oprema i izlet, nosila, osnove čvorova, izrada pračke i sl...) 12:30-14:00 h – ručak, odmor, slobodno vrijeme 14:00-15:30 h – Mobilni Park znanosti - radionice 15:30-16:00 – odmor 16:00-18:30 h – aktivnosti Čudesne šume po grupama ŠUMSKE IGRE u timovima: skupljanje prirodnina po raznim kategorijama i bojama u drvene kutije ili kutije od jaja; Lov na lisice; igra snalaženja, orijentacije i brze prosudbe, oblikovanje totema (kipića) kao zaštitnog znaka za svaki šator (materijal: glina, svi materijali dostupni u prirodi); kreiranje prirodnih boja i njihova primjena; osmišljavanje slogana kampa ili eko poruke škole i ukrašavanje bojama na velikom platnu ili kutiji (materijal: biljke, plodovi, voda, kistovi, platno/kutija) PRAKTIČNE RADIONICE: izrada nosača/stalka od grana/štapova za prezentacijske plakate na kojima će učenici drugi dan prezentirati svoj rad (upotreba sjekirica, 5 klupka čvrste špage (3mm), 2 stolarska metra, dječji nožići za kampiranje; izrada ložišta za vatru (30 punih cigli, tanjur za paljenje vatre, drvo za potpalu i održavanje vatre); paljenje vatre i sakupljanje suhih grančica za ložište, traženje štapova i oštrenje nožićima za pečenje kukuruza/sljezovih kolačića na logorskoj vatri, poslije večere 18:30-19:30 h – večera i slobodno vrijeme 19:30: 20:30 – desert oko logorske vatre; pečenje mladog kukuruza i/ili sljezovih kolačića 21:00-21:30 – Jabukan – književni susret uz vatru 21:30-22:30 – povratak oko logorske vatre, sažimanje i dijeljenje doživljaja tijekom dana, priča za laku noć, spremanje na počinak	8:00 h – buđenje, osobna higijena 8:30-9:00 h – doručak 9:00-12:00 h – podjela na skupine i radionice mentora OŠ Bedekovčina 12:00-13:00 h – slobodno vrijeme za druženje i igru 13:00-14:30 – ručak, odmor 14:30-15:00 h – odlazak prema "ranču" Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Bedekovčina – orijentacija ("Goosechase") 15:00-18:00 h – istraživački zadaci za učenike, uvod u pravila sportskog ribolova, ribolov, sportske i društvene igre 18:00-19:00 h – večera, povratak u KAMP 19:00-20:00 – odmor i slobodno vrijeme 20:00-21:00 – predavanje iz astronomije (g. Cesarec) 21:30-22:30 – promatranje nebeskih tijela teleskopom 22:30 – osobna higijena, spremanje na počinak
	Treći dan (11. srpnja 2023., ponedjeljak)
	8:00 h – buđenje, osobna higijena 8:30-9:00 h – doručak 9:00-10:30 – izrada plakata i prezentacija vezanih za istraživanja na radionicama 1. i 2. dan, prezentacija, evaluacija 10:30 –11:00 h – slobodno vrijeme 11:00-12:00 h – rastavljanje šatora, kampa, čišćenje 12:00-12:30 h – obrok i polazak kućama

Uloga školske knjižnice u izvannastavnim aktivnostima

(Primjer dobre prakse –
Projekt "Težimo izvrsnosti", Osnovna škola Bedekovčina)

Sažetak

Cilj je ovoga diplomskog rada razmotriti zadaće i mogućnosti djelovanja suvremene školske knjižnice, s usmjerenošću na neposredan rad s učenicima.

U prvom dijelu rada dan je pregled stručnih izvora (dokumenata s područja knjižničarstva i teorijskih modela) koji definiraju zadaće i rad suvremene školske knjižnice. U središnjem dijelu rada opisane su izvannastavne aktivnosti kao pogodan i učinkovit oblik rada školskog knjižničara s učenicima te suvremene metode i oblici rada u izvannastavnim aktivnostima. U završnom dijelu rada opisan je projekt "Težimo izvrsnosti" Osnovne škole Bedekovčina kao primjer dobre prakse neposrednog rada s učenicima u izvannastavnim aktivnostima, u kojem sudjeluje i autorica ovoga diplomskog rada, kao i učinak opisanih aktivnosti na učenike, djelatnike i školu u cjelini.

Ključne riječi: suvremena školska knjižnica, izvannastavne aktivnosti, vođeno istraživačko učenje, projekt.

The role of the school library in extracurricular activities

(Example of good practice –

Project "Striving for Excellence", Bedekovčina Elementary School)

Summary

The aim of this thesis is to examine the tasks and possibilities of the modern school library, emphasizing the importance of working closely with students.

The first part of the paper describes professional sources (documents from the field of librarianship and theoretical models) that define the tasks and work of the modern school library. The central part of the paper describes extracurricular activities as a suitable and effective way for the school librarian to work with students, and they incorporate modern methods and forms of work. The final part of the paper describes the project of Bedekovčina Elementary School in which the author participates, 'Striving for Excellence'. This project is an example of good practice to work closely with students through extracurricular activities. The conclusion of the thesis is based on the impact of the described activities on students, school employees and the school as a whole.

Key words: modern school library, extracurricular activities, guided inquiry, project.